NAGYMAROS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Köszöntő_____2

2. Nagymaros bemutatása_____3

3. Örökségünk_____10

- Műemlékek
- Keresztek
- Szobrok
- Helyi értékvédelem
- Az egykori város – képeslapok
- Duna part
- Gesztenye

4. Eltérő karakterű településrészek_____26

- Áttekintő térkép
- Városközpont
- Völgyi utcák
- Védett településrész - Dézsma
- Kertváros-múlt század eleji beépítések
- Kertváros-múlt század második felének beépítései
- Tömbházak - Papkert
- Duna parti lakó- és üdülőterületek - múlt sz. második fele
- Gazdasági területek
- Üdülőterületek
- Kertes mezőgazdasági területek
- Egyéb külterületek

5. Útmutató_____55

- Városközpont – magasság és tetőablakok
- Völgyi utcák – tetőhajlás, tetőforma és méret
- Tetőfedés
- Kémények
- Telepítés
- Épületek elhelyezése hegyoldalakon
- Színek
- Kerítések
- Tornácok, verandák
- Korlátok
- Ablakok
- Kapuk
- Kilincsek
- Részletek
- Növényzet
- Zöld infrastruktúra
- Mai példák
- Utcák, terek
- Játszóterek
- Üzlet- és információs táblák, cégérek

6. Impresszum_____113

KÖSZÖNTŐ

Nagymaros az idők viharai mellett értékeiért midig is kiállt, azokat átmentette a jövőbe. A természeti adottságokhoz igazodó, már a középkortól látható következetes fejlődés mintha csak egy emberöltő alatt történt volna, annyira jól követi az elődök gondolatát.
A templom körül kialakult központ, mint a legkorábbi térszervező erő, a történelem és az átalakuló társadalom ellenére mindig is alapot képezett az újabb értékteremtéshez. A zárt társadalmi közösség elnyomása, a funkciót előtérbe helyező irányzatok, valamint, a várost érintő gigaberuházások sem tudták megtörni a település arculati egységét.
A házakról és a tereken látható, egymásra rétegződő értékvédelemi szemlélet példamutató kell legyen a mi időnkben is, ehhez kíván segítséget nyújtani a következő néhány fejezet.

A Települési Arculati Kézikönyv tartalma nem örök, ahogy a város értékei az idők során alakultak, fejlődtek, úgy kívánjuk a jövőben kiadványunkat is fejleszteni, bővíteni.
Kívánom, hogy a település arculati példáit összefoglaló kiadvány váljék minden érdeklődő, olvasó hasznára, illetve vezesse minden szakember kezét a magasabb színvonalú értékteremtés felé.

Nagymaros, 2017. december

Petrovics László
Nagymaros Város Polgármestere

NAGYMAROS

Nagymaros története régi időkbe mutat vissza, anélkül, hogy ezt itt részletesen is ismertessük, néhány szempontot érdemes megismerni. Az első emlékek már a XI. század környékén település jelenlétére utalnak, majd az első legfontosabb ismert dokumentum Károly Róbert kiváltságleve 1324-ből, mely városi jogokkal ruházta fel Maros mezővárost. A város fejlődése Visegrád királyi városához köthető, az akkori léte értelmezhető ikervárosként is. A természeti adottságai révén Visegrád kiszolgálására, mondhatni éléskamrájaként működött - ebben az időben már jelentős a halászat, a mezőgazdaság, a szőlőtermesztés, de a későbbi időkkel ellentétben itt még elsősorban bor, nem is akármilyen minőségű készült belőle.

A városi rangot több király is megerősítette, az ezzel járó kedvezmények elősegítették a város fejlődését. A török időket viszonylagos nyugalomban vészelte át, sőt fejlődése is megfigyelhető. A fejlődés a lakosság változását is magával hozta a korábbi német telepesek helyett elsősorban magyar betelepülők érkeztek. A török időket követő háborúk visszavetették Maros fejlődését, de azt teljesen az 1709-es pestisjárvány törte meg. Ekkor a városka nagy része kihalt, újbóli életet a Mária-Terézia idejében történt német betelepítés hozott. Ezzel a város életében újabb fejezet vette kezdetét. A közel sem egy helyről érkező, de azonos identitású emberek fellendítették az egykori bogyósgyümölcs termesztést és tapasztalatuk alapján a város újjáépítését. Ebből az időből néhány épület ma is áll, az akkori szakemberek keze-nyoma és igényessége leolvasható itt.

Visegrád látképe Nagymaros felől

A Duna közelsége több esetben is segítette a település életét a megélhetés, halászat mellett, elsősorban a „sváb” betelepítéskor, majd a helyben megtermelt gyümölcsök kereskedelmekor. A csemegeszőlő termesztésére alkalmas dombok, a megfelelő talaj-adottságok hamarosan többletet eredményeztek, mely a vízi úton a kereskedelem fellendüléséhez vezetett. Ezt csak fokozta az 1850-ben megépült vasútvonal, majd egy évvel később a közvetlen bécsi vasúti kapcsolat.

Az addigi kereskedelem felgyorsult, újabb piacok nyíltak meg, ami odáig vezetett, hogy Nagy-Maros élete elsősorban a szőlőtermesztésre alapult, illetve az egyik legnagyobb szállító lett Magyarország területén.

Az élénk kereskedelem jövedelmező volt, mely magával hozta város gazdagodását is, az 1800-as évek végétől a korábbi épületeket téglából átépítették, az arculat kisvárosivá alakult.

Szintén a vasútnak – meg persze a Duna partjának – köszönhető, hogy hamarosan a pesti polgárság kedvelt nyaralóhelye lett Nagymaros. Szállodák, vendéglők épültek, nyíltak, illetve az egyszerű magánházak is nyaralóvendégekkel teltek meg. Az idilli állapot kisebb megszakításokkal a II. világháborúig tartott, amikor is a megváltozott világ Nagymarost is átpozícionálta, a felsőbb akarat megtörte és többszörösen is megtépázta az egységes sváb közösséget.

A 60-as, 70-es évek Dunakanyar fejlesztési törekvései új lendületet adtak, de az akkor már eldöntött Bős – Nagymaros Vízierőmű gigaberuházás hullámai lassan újra leépítették a város fejlődését.

A város életében mégis megfigyelhető a folytonosság, a negatív mérföldkövek nem tudták eltörpíteni az évszázadok eredményét.

Nagymaros fekvése a Duna szó szoros értelmében vett kanyarulatában, szemben a Visegrádi várral olyan egyediséget kölcsönöz, amit a város arculata még fokozni tudott. Településképe is egyedi, Dunára forduló lineáris városként írható le, ami csápszerűen benyúlik a dombokról lefutó ősi vízmosásokba, mélyutakba. Nagymaros fekvését a Duna és a felettes dombok határozzák meg szűk sávot adva a beépítési lehetőségeknek. A beépítés az évtizedek alatt újabb területeket töltött be, de jellemzően – a „zártkertek” esetétől eltekintve - ez is a szervesség jegyében történt, a tájjal való kapcsolata megmaradt.

A korok előre haladtával a település szerkezete alapvetően nem változott, már a török időkből ismert a város három utcájának leírása, ami beazonosítható a mai településközponttal is, köszönhetően többek között a már akkor álló és térszervező szerepet betöltő templomnak. Bár a térfalak, a közterületek határán álló épületek változtak, többször bontás és átépítés volt a sorsuk, a szerkezetet meghatározó közterületek határai jelentősen nem változtak. A település szerkezetét több tényező alakította, illetve alakítja a mai napig, ebből csak szemléltetésképpen néhány fontosat kell itt megemlíteni.

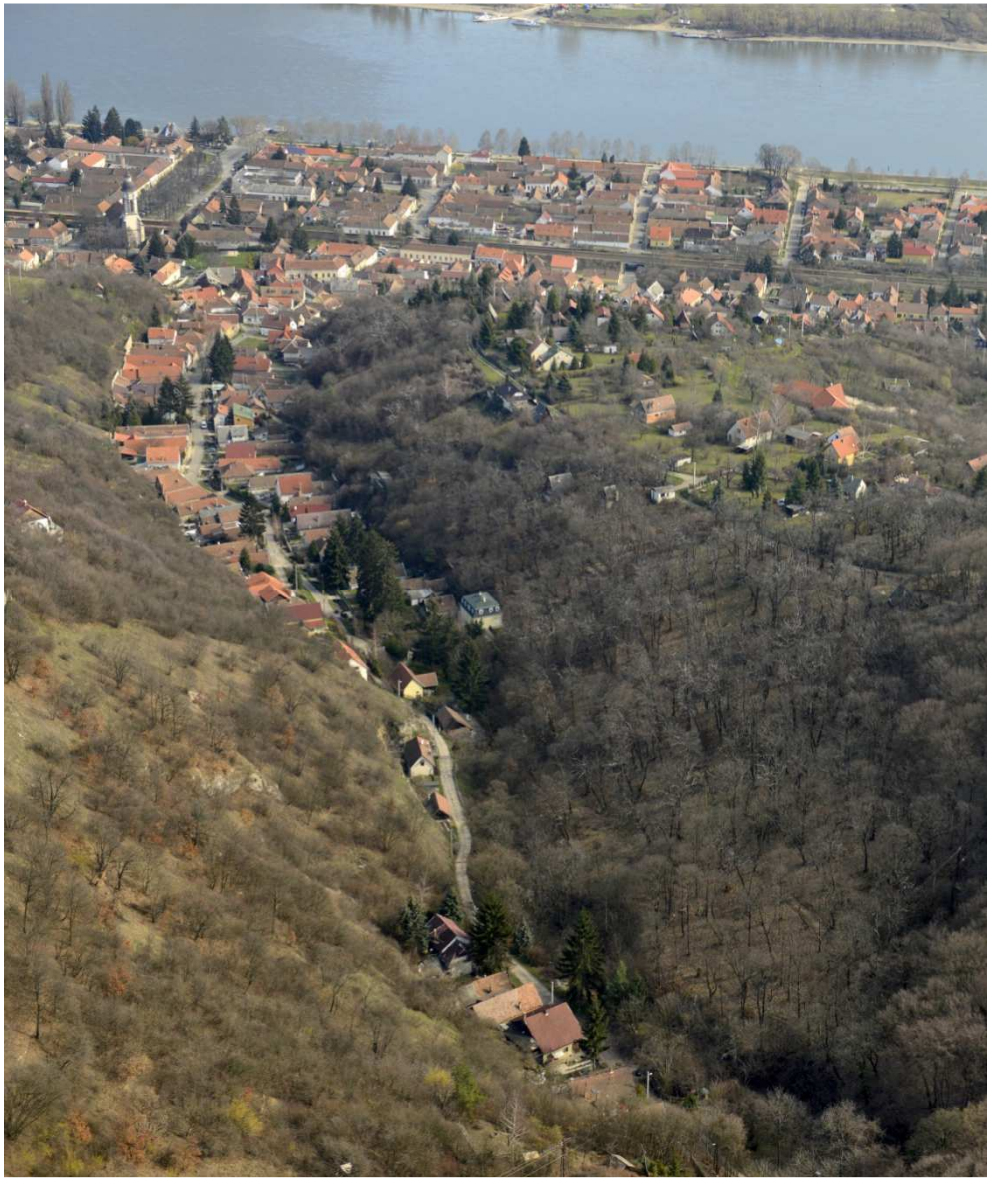

Domborzat

Meghatározó szerepe van a Dunára lefutó ősi vízmosásoknak. E területek az adottságok mentén történt kihasználása és a mai korokig megőrzött egységessége sajátos szerkezetalakító jegye a városnak. A domborzat meredeksége egyben meghatározta a terület felfelé történő növekedését is, melynek íratlan szabályát a zártkertek 1960-as években történt kialakítása szegte meg.

Talajszerkezet – pincék, partfalak

A vízmosások beépítése magában hordozott konfliktusa a beépítések elhelyezése, ami nem történhetett másképp, mint azok egykori partján. Az ilyen jellegű telekfelosztás és beépítés magával hozta a partfalak igénybevételét, ebben minden ingatlanok mögött pincék bevájását. A partfalak állékonysága az építés idején nem volt szempont, azok problémája az egykori felettes mezőgazdasági területek beépítésével erősödött fel.

A pincék másik formája a közterületek alatt jelent meg, ezek a település jellemzően vasút feletti, de ott szinte bármely szakaszán megtalálhatók. Legkorábbi elemei a törökkorba vezethetők vissza, a 60-as évektől nyomon követhető beszakadások és részleges feltárások a templom körül egy egységes rendszert rajzolnak ki.

Közlekedési felületek

A város fekvését horizontálisan három részre bonthatjuk, a Duna és a dombok között elsőként az országút, a mai 12. sz. főút, majd a vasút szeli át a várost. Az országút már a középkorban hasonló nyomvonalon haladt, azonban a vasút a XIX. század közepén már a meglévő településszerkezetbe vágott bele. Fekvése ilyen szempontból kifogásolható, azonban a központi elérhetősége a település gazdagodásának egyik záloga volt.

Árvizek

A Duna közelsége áldás és átok is volt egyben, az árvizek összekötődnek Nagymaros múltjával és jelenével. A legnagyobb városromboló árvíz 1838-ban Nagymarost is elérte a partközeli házak legtöbbjét megsemmisítve. Ez és a későbbi árvizek tapasztalatai vezettek oda, hogy a vasút alatti ingatlanok padlószintjét az átépítések során feljebb emelték, illetve a házak építése – átépítése már a víznek ellenálló anyagból készült.

Az árvízi elöntések oka elsősorban nem az ártér beépítésében keresendő, a településközpont Duna felőli határai jellemzően közterületi, védmű jellegű feltöltésekkel bővültek.

NÖVÉNYVILÁG

A Börzsöny elhelyezkedésének köszönhetően, sajátossága a növényvilágban is megjelenik, botanikai szempontból különleges értékkel bír. A vidék flórajárására jellemző, hogy itt találkoznak három különböző eredetű flóra elemei (szubmediterrán, nyugat-balkáni és kontinentális). A Visegradense flórajárás területébe tartozik Nagymaros területén fekvő Hegyes-tető és Ördöghegy is. A Börzsöny hegység alsóbb, szárazabb területein cseresek, cseres-tölgyesek helyezkednek el, míg feljebb tölgyesek vagy gyertyános-tölgyesek állnak. A szárazabb déli oldalakon idős korú úgynevezett karszt-bokorerdő található, melyekben a virágos kőrisek, tatárjuharokkal elegyes molyhos tölgyesek alkotják az állományt. A déli Nagymaros határain belülre nyúló területeken idős gyertyános-tölgyes, helyenként bükkös állományok helyezkednek el. A fenyők nem őshonosak a Börzsönyben. A hegység teljes területén 1233 hajtásos növényfaj található meg, amiből összesen 145 faj élvez védettséget. A területtel szoros tájképi és ökológiai kapcsolatban vannak a nagymarosi szelídgesztenyések, melyek jelentős természetvédelmi értéket képviselnek a térségben, hiszen közülük az egyik folt Natura 2000 hálózathoz tartozik. A gesztenyések területén belül összesen 17 védett növényfajt találtak, melyek között több orchidea féle is szerepel. A Visegradense flórajárás területén olyan fajok fordulnak elő, mint a pirosló hunyor, pofók árvacsalán, dudamag, halvány repcsény, valamint hibrid fajként a Horánszky-cickafark. A település árterein fekvő idős gyümölcsfák Nagymaros gyümölcstermesztési múltjáról tesznek tanúbizonyságot. A gyümölcsösök mellett legelők, kaszálók és mocsárrétek váltják egymást, mely szintén változatos élőhelyeket biztosítanak. A Duna melletti természetes élőhelyeken füzes cserjés, fentebbi területeken fehér fűz, fehér és fekete nyár jellemző. A galériaerdők területén pedig kocsányos tölgy, mocsártölgy és szil-kőris fajok, valamint kúszónövények fordulnak elő (iszalag, vadszőlő és komló).

ÖRÖKSÉGÜNK

Nagymaros gazdag örökséget kapott elődeitől. Számos műemlék és a település méretéhez képest rengeteg helyi védelem alatt álló épülete van, melyek együttesen jelentősen meghatározzák a város jellegét, hangulatát. Ezek mellett a közterületről nyíló pincék sokasága ad még egy újabb jellegzetességet városnak, melyek az egykor volt szőlőkultúrát idézik. A tereken, kereszteződésekben keresztek állnak, a közterületeket szobrok díszítik, gazdagítva a település képét.

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

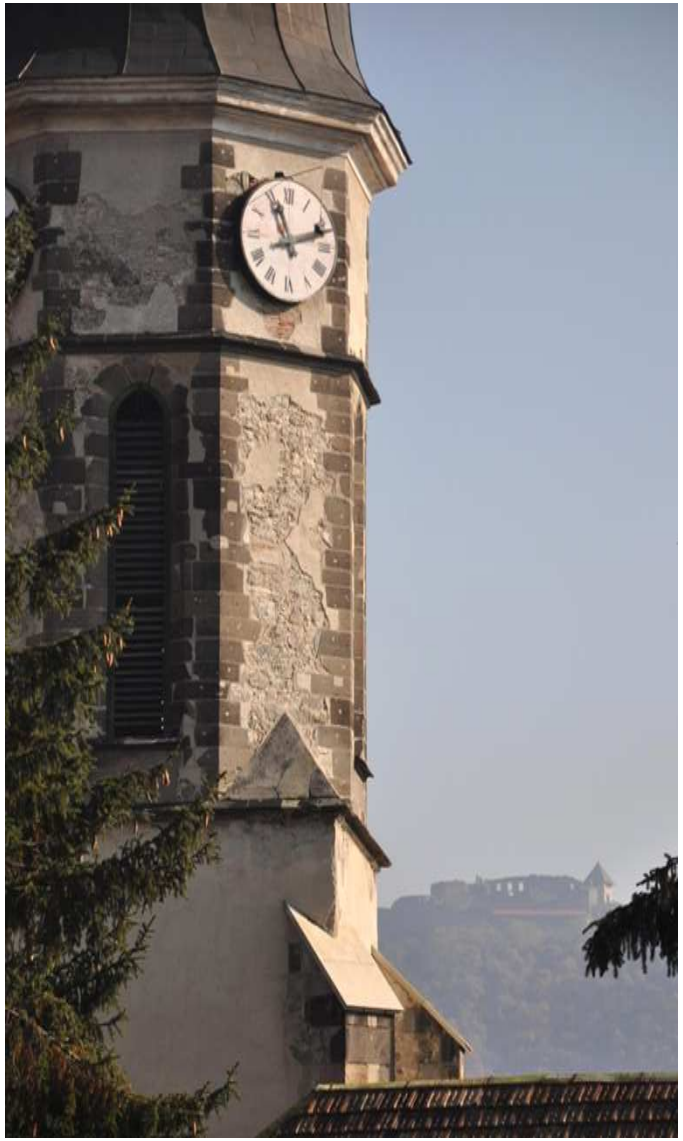

Műemlék templom. Első említése 1297-re datálható. Gótikus átépítéskor készült a nyugati torony, amelynek csillagboltozata őrzi az átépítés évét, 1509-et. 1771-ben Schade Lénárd tervei alapján barokk stílusban átépítették.

KÁLVÁRIA

A kápolna műemléki védettségű, míg a kálvária lépcső és a stációk helyi védelem alatt állnak. A kápolna és a stációk késő barokk stílusban épültek, 1773-ban, valószínűleg a templom átépítését is tervező Schade Lénárd tervei alapján. A lépcsősor adományokból épült az 1920-as években. Az adományozó családok neveit bevésték a lépcsőfokokba.

SZENT RÓKUS KÁPOLNA

A kápolna műemléki védettségű. Szent Rókus a pestisjárványból felgyógyultak védőszentje. A tiszteletére emelt kápolna az 1770-es évekből való, késő barokk stílusban.

VERA - LAK

Műemléki védelem alatt álló, dunaparti lakó-nyaraló épület. Érdekes, szép elegye az utcafrontos, tornácos népi épületnek és a „Svájci ház” típusú díszes faszerkezetű villának.

RÁKÓCZI UTCA 1.

A XIX. században épült klasszicista lakóépület, műemléki védettség alatt. Nyílásrendje és vakolatarchitektúrája erős rokonságot mutat a túlparti Visegrád egykori Polgármesteri Hivatalának épületével.

MAGYAR U. 4-6.

XIX. század első feléből származó lakóépület, műemléki védettség alatt, udvárában egy réki kő itatóval.

REMETE BARLANG

A Szent Mihály-hegy Duna felőli oldalában található barlangok, amelyek a XI-XV. században lehettek használva. A barlangok felől szép kilátás nyílik a Dunára.

KERESZTEK

A település terein, utcák kereszteződéseiben, egy-egy szakrális ponton feszületek állnak. Ezek közül a Fő téren álló kereszt, 1800-ból származó, vörös márványból készélt műemléki védettség alatta áll, míg a többi helyi védettséget élvez

FŐ TÉR

TEMETŐ

DÓZSA GY. U.

SZENT RÓKUS KÁPOLNA

TEMETŐ

SZENT IMRE TÉR

ELSŐVÖLGY U.

SZOBROK

HELYI VÉDELEM

A városban kb. 300 épület van helyi védelem alatt, ami egy 5000 fő alatti településen soknak mondható. Nagymaros épített öröksége gazdag és egyben meghatározó a településkép szempontjából.

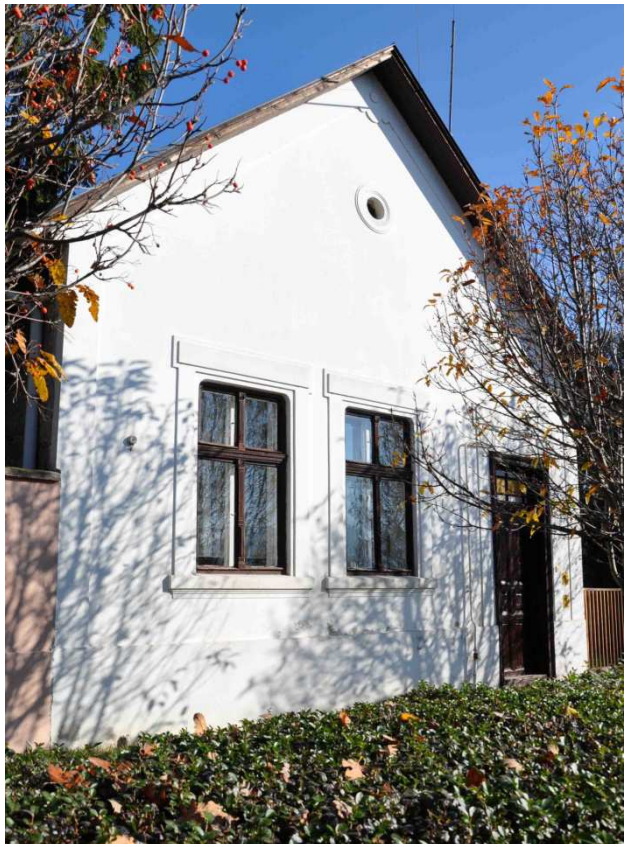

AZ EGYKORI VÁROS - KÉPESLAPOK

A kisváros egykori, kb. 100 évvel ezelőtti hangulatát jól mutatják a korabeli képeslapok. Az egyszerűbb, legtöbbször burkolatlan utcák, az egységes képet adó épületállomány, a közterületeken zajló élet alapján képet kaphatunk az egykori világról. Településünkön szerencsére sok épület megmaradt ebből, majdnem eredeti formájában.

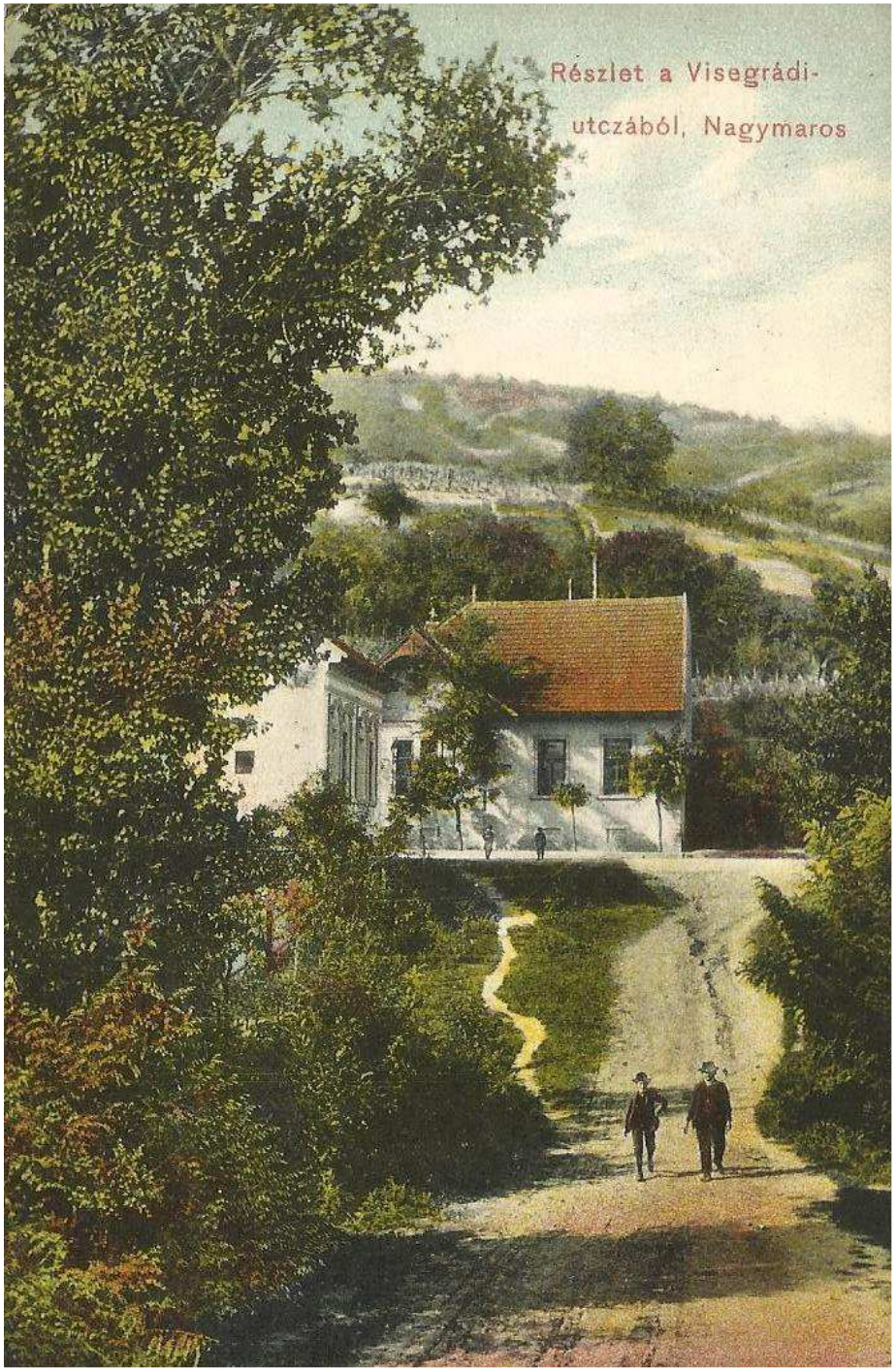
Részlet a Visegrádi-
utczából, Nagymaros

Nagymaros és Visegrád látképe

Nagymaros. Hajóállomás.

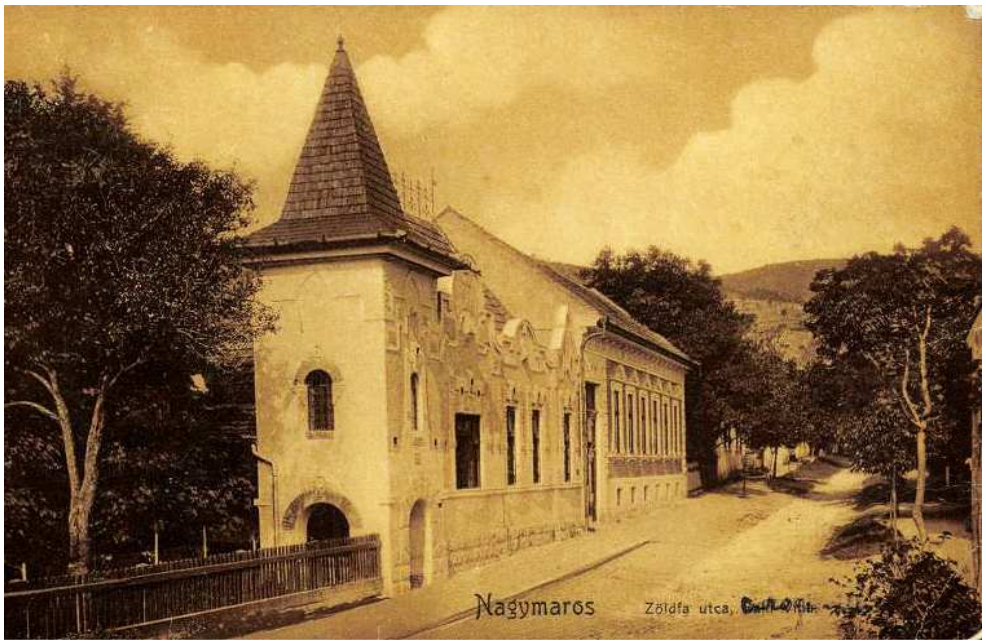
Nagymaros
Zöldfa utca,

Nagymaros látképe.

DUNA PART

A nagymarosi Duna part egyrészt természeti, másrészt épített, településképi öröksége és jellegzetessége a városnak. A hosszú, közel 3 km-es belterületi szakaszon sétány fut a Duna mellett, amely meghatározó a település Duna felőli látványát illetően, valamint jellegzetes városi-vízparti jellegükkel a marosiak és az idelátogatók kedvelt tartózkodási helye. Ennek megfelelően folyamatos fenntartásuk és fejlesztésük fontos feladatunk. Jelenleg is kiépített járdákkal, kerékpárúttal, kandeláberes közvilágítással, utcabútorokkal (padok, szemetesek, ivókút), játszóterekkel, stranddal és sok kikötővel rendelkezik, valamint több közterületi művészi alkotás díszíti (díszkút, szobrok, stb.). A völgyi utcák többsége ide csatlakozik le, egyféle ritmust adva lineáris közterületnek. Az árvízi védekezésnek is e terület színhelye, hisz a sétány a csatlakozó vonal a Duna és Nagymaros közt. Éppen ezek miatt lett mobilgátas rendszer kiépítve a közelmúltban, hogy e fontos kapcsolat megmaradjon, semmilyen mérnöki létesítmény azt ne vágja el.

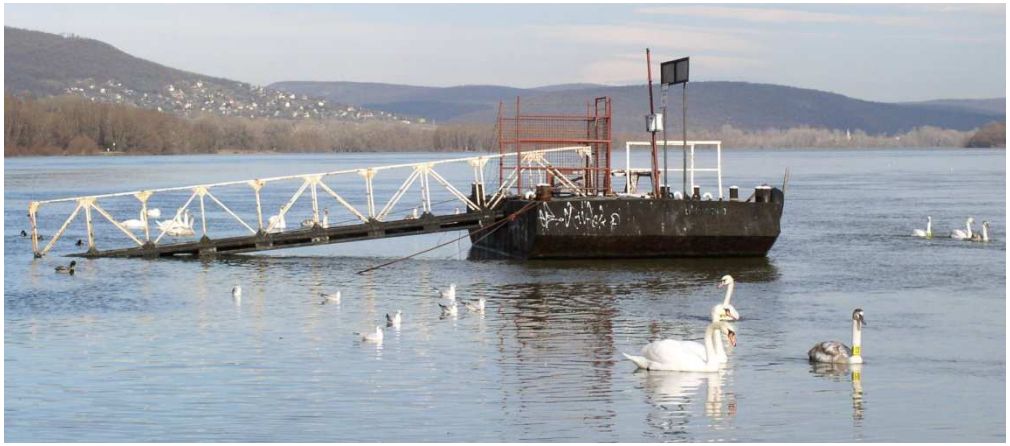

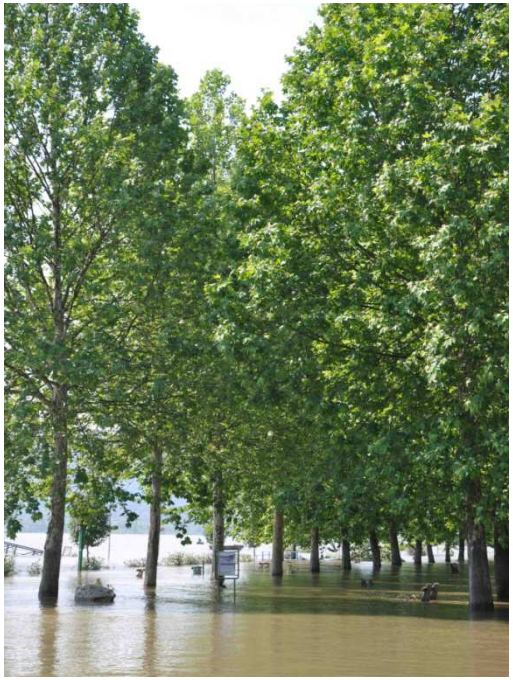

A NAGYMAROSI GESZTENYE

A szelídgesztenyés területek már a 18. század első felében említésre kerültek, de eredetük jóval korábbra nyúlik vissza. A térségben természetes elterjedésű – Nagymaroson is őshonos – szelídgesztenye-erdő mai képének kialakításában nagy szerepet játszhattak - a néphagyomány szerint - Anjou királyaink, Károly Róbert és Nagy Lajos kertészei által telepített szelídgesztenyések. Már ebben a korban is fontosnak érezték a terület tájesztétikai jelentőségét: Károly Róbert gesztenyés arborétumot létesített, a gesztenyésekben sétáló utakat alakíttatott ki. Későbbi idők folyamán a helyi gazdák szorgalma, szakértő kezeinek munkája tette országos hírűvé a nagymarosi szelídgesztenyét. A nagymarosi szelídgesztenyések természeti, tájképi adottságaik, kultúrtörténeti jelentőségük alapján jelentős természetvédelmi értéket képviselnek a Dunakanyarban. A szelídgesztenye évszázadok óta szereppel bír a Dél-Börzsöny kultúrtáj jellegének kialakításában, ember és táj harmonikus kapcsolatában.

Az eltérő domborzati viszonyok hatására kialakuló – sajátos mikroklímával rendelkező – különböző gesztenyés típusok, változatos, gazdag élővilágnak biztosítanak élőhelyet. Nagymaros mára sokat vesztett kultúrtáj jellegéből. A hagyományos gazdálkodás szinte teljes megszűnésével a híres gyümölcsösök csak nyomokban maradtak fenn, az egykor összefüggő szelídgesztenyés felaprózódott, rohamosan pusztul. Az utóbbi évtizedektől a megmaradt foltok fokozott veszélynek vannak kitéve a tarvágás, a beépítés és a kéregrákbetegség gyors terjedése által. Értékes élővilága, tájképi, kultúrtörténeti jelentősége alapján nagyobb figyelmet, megbecsülést érdemel.

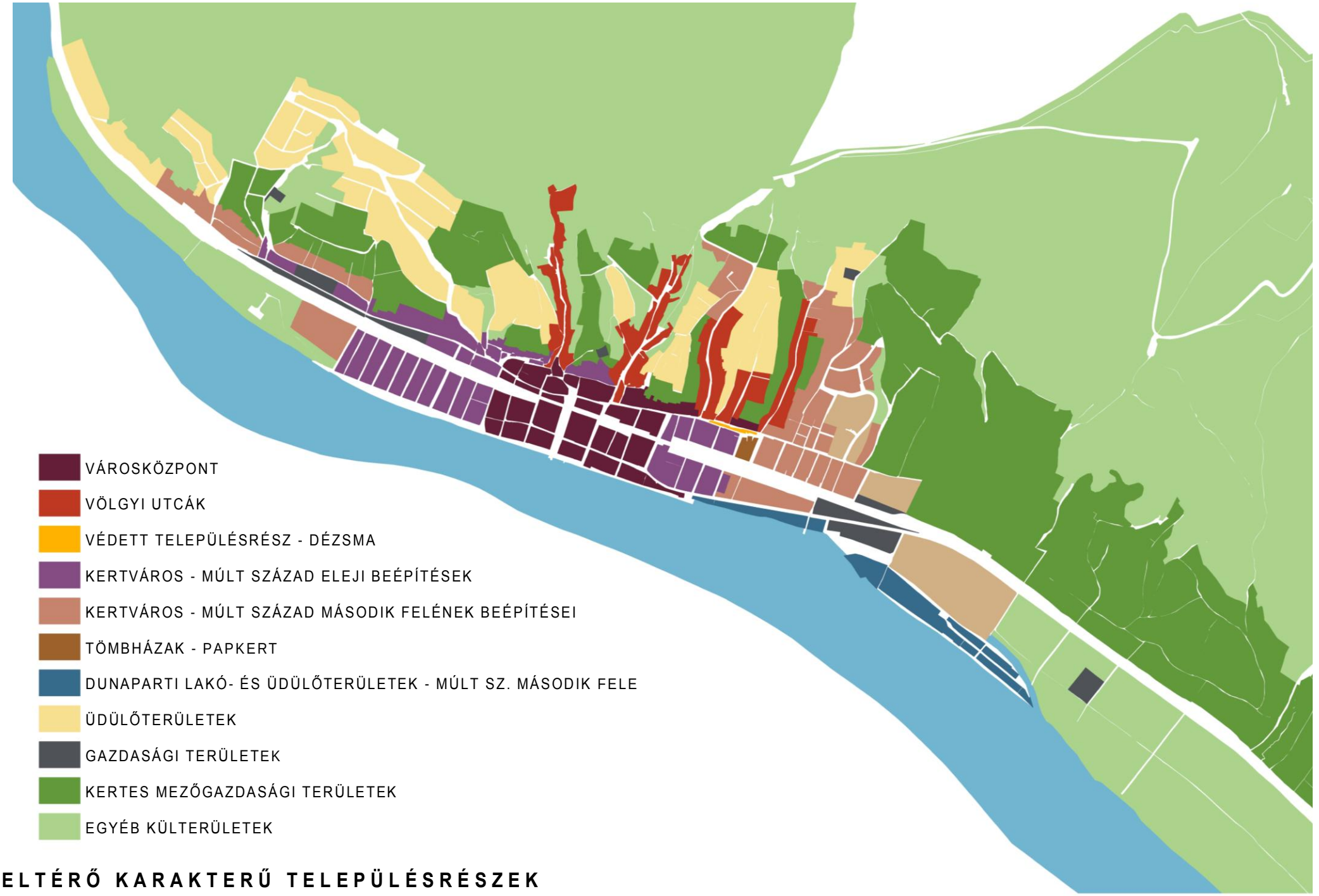

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

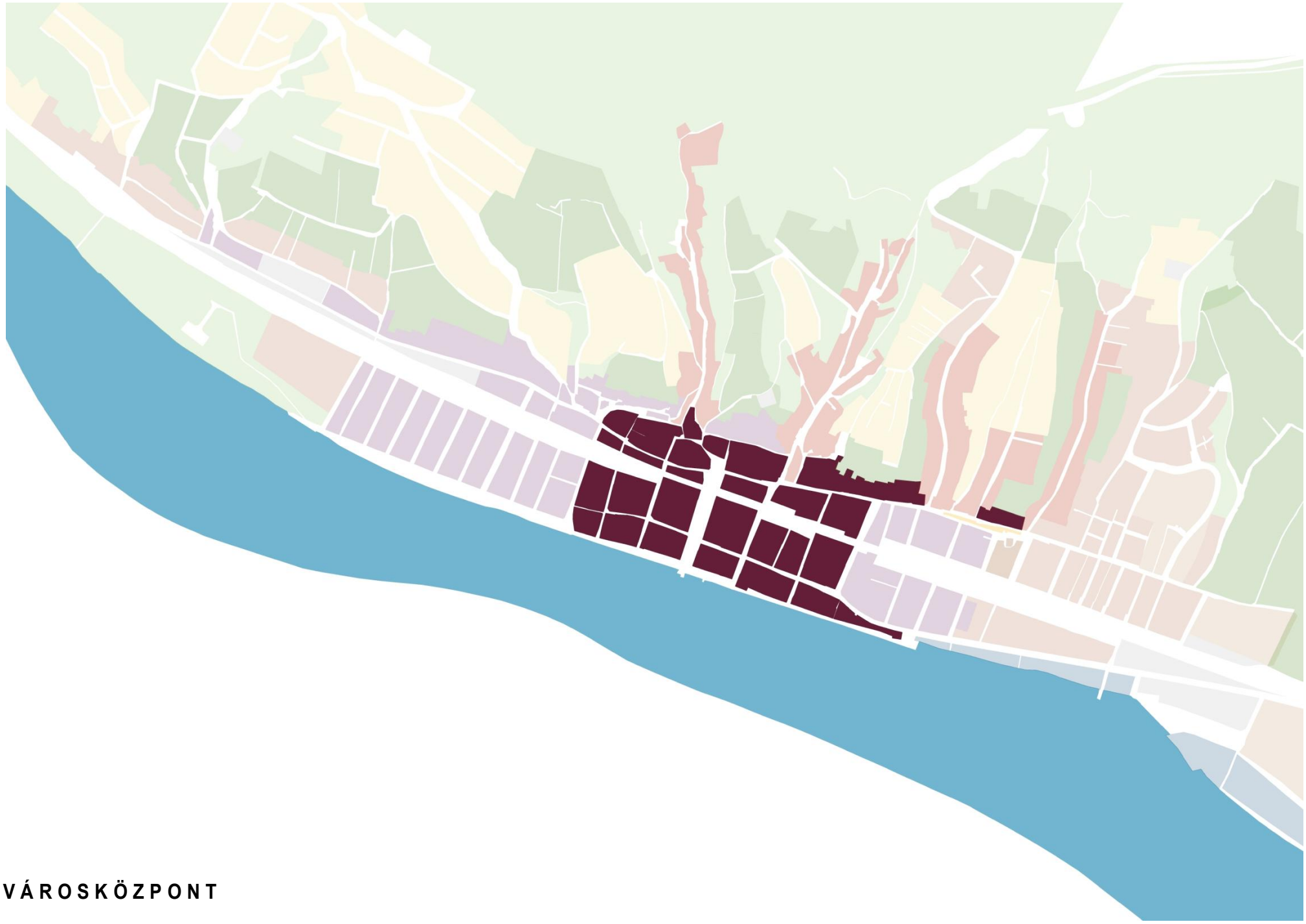

VÁROSKÖZPONT

VÁROSKÖZPONT

A településközpont jellege polgári, kisvárosias. Nincsenek magas házak, még kétszintesek is csak elvétve. Alapvetően egy megemelt magasságú, elegáns, egyszintes, magastetős lakó- és középületek alkotják, jelentős részben régi, helyi védelem alatt álló házakkal.

A beépítés vegyes, mégis egy harmonikus egységet alkot. A Fő tér és annak környezetében, valamint a két folyóirányú úton a zártsorú beépítés a jellemző. Ezek közt állnak még oromzatos, oldalhatáron álló lakóházak is, minél jobban haladunk kifelé a Fő tértől annál, több. A zártsorú épületek nagy része eredetileg oldalhatáron álló oromfalas lakóház volt, melyek a polgárosodás folyamatában bővültek az utcával párhuzamos szárnnyal, azaz zártsorosúdtak. Ezekhez kapuáthajtók készültek, hol kisebb, hol nagyobb kialakításban. A korábbi telekszerkezet szerint az ingatlanok nagy része kétutcás volt, így a fő front felől csak a személyközlekedést kellett biztosítani, amihez elegendő volt a kiskapu is és egy előlépcső sem volt zavaró. A gazdasági bejáratok a telkek hátsó felében helyezkedtek el. Az idők folyamán a gazdasági tevékenység visszaszorult, az ingatlanok tovább osztódtak, hisz volt utcakapcsolatuk is. Ezzel viszont az eredeti főépület telke gépjárművel már megközelíthetetlenné vált a kiskapuk miatt.

A központ, Dunához közeli, oldalhatáron álló oromzatos épületei is egyfajta jómódú, polgárosult képet mutatnak. Ezek formája egy 1800-as évek béli, a település alsó részét teljesen elöntő, nagy árvizet követően alakultak ki. Az akkori tulajdonosok úgy döntöttek, hogy hagyományos paraszthá zaikat megemelik, hogy a következő árvíz ne öntse el a lakást. A tetőt és a födémet leszedtek, a padlószintet megemelték. Az új födémek szinte kivétel nélkül csapos gerendafödémek, mivel fa volt bőven. Úgy mondták, hogy megvettek egy „tutajt”, azaz a Dunán a fővárosba úsztatott építőfából egy rakatot. Ekkor kerültek a tornácok és a folyóra néző verandák is a házra. Az egykori parasztház helyiségei ezekkel az átalakításokkal egy nagy belmagasságú, bélletes ajtókkal tengelyesen összekötött, elegáns, polgári hangulatú lakássá váltak.

A központi szélein megtalálhatók még egy régi beépítési forma, az úgynevezett „Svájci ház”. Ezek szabadonálló villák, viszonylag nagy telkeken, kontyolt nyeregtetőkkel és a panorámára nyitott nagy, díszes, faszerkezetű verandákkal.

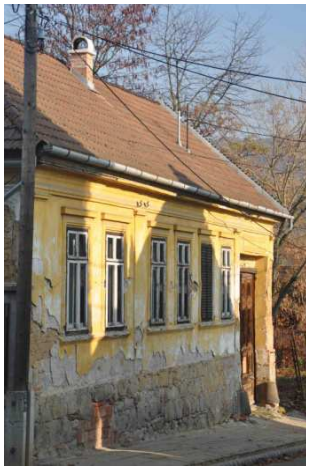

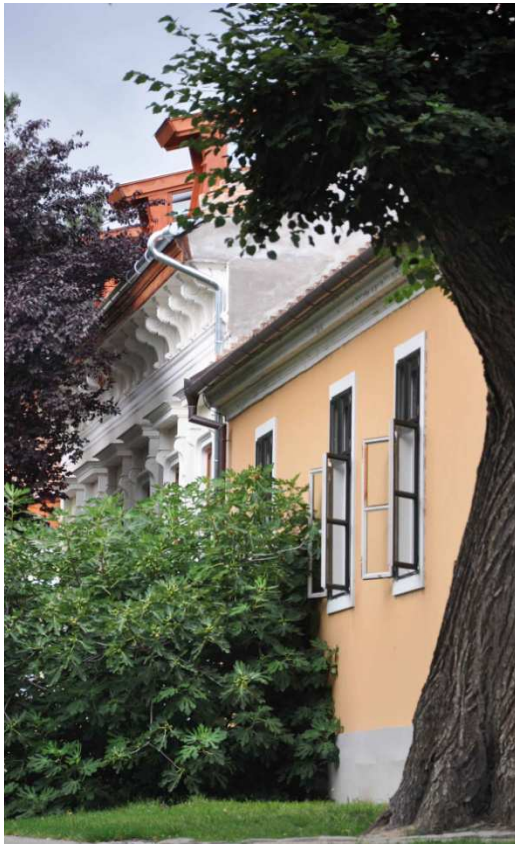
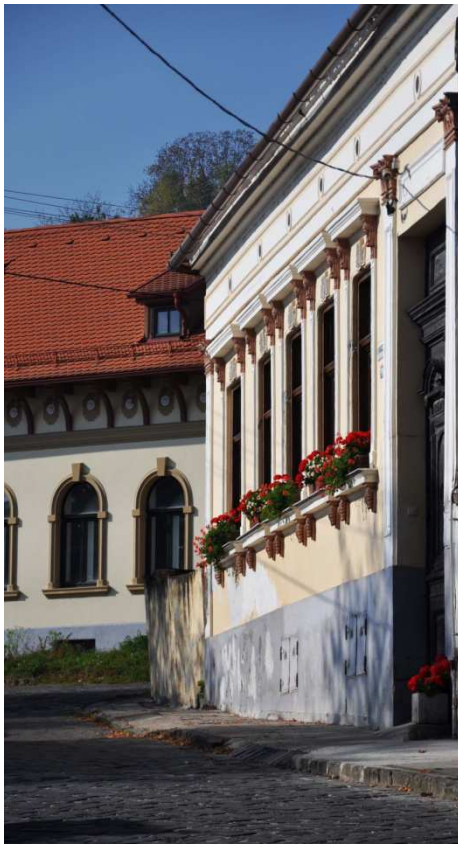

13

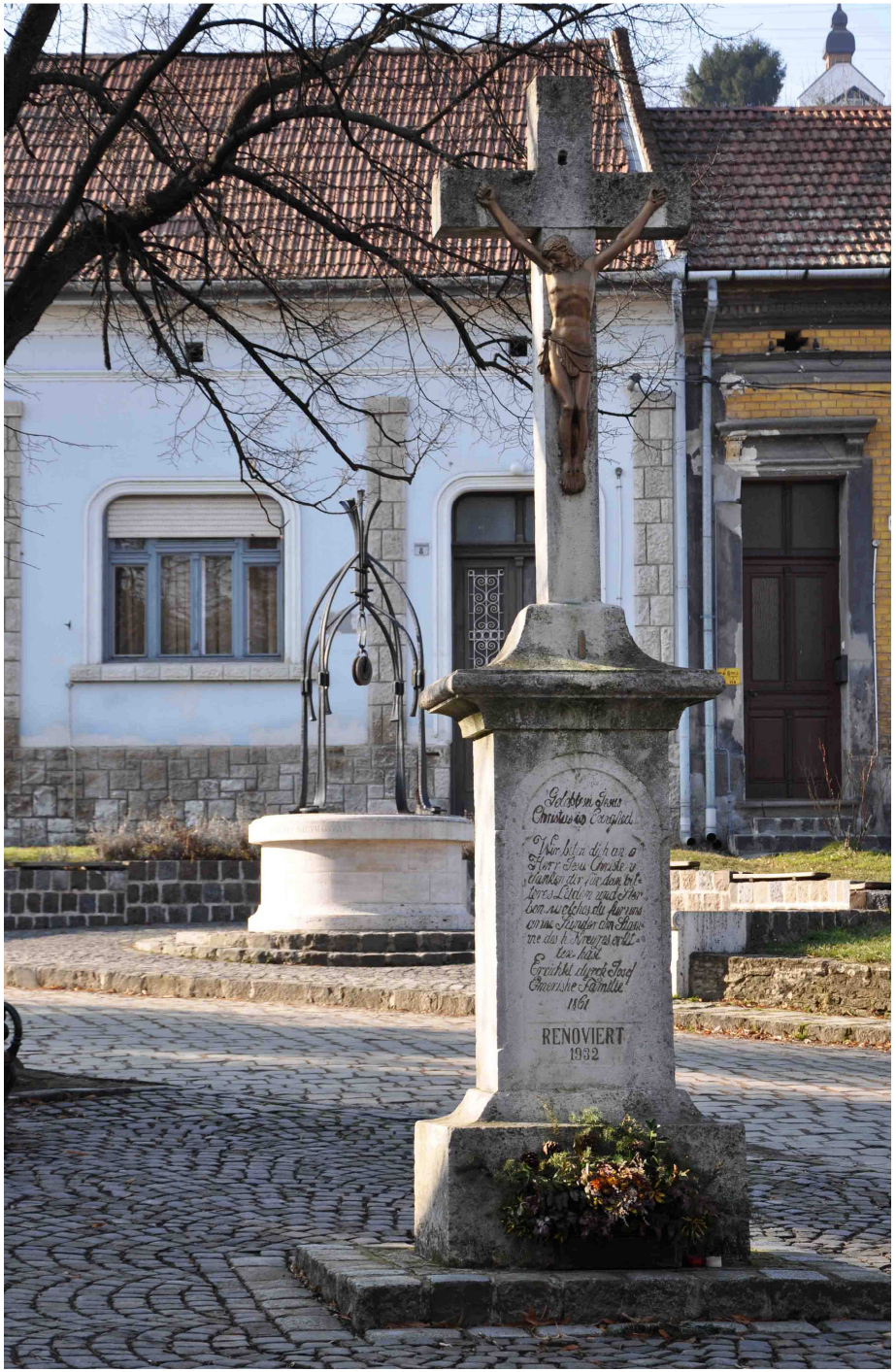
RENOVIERT
1932

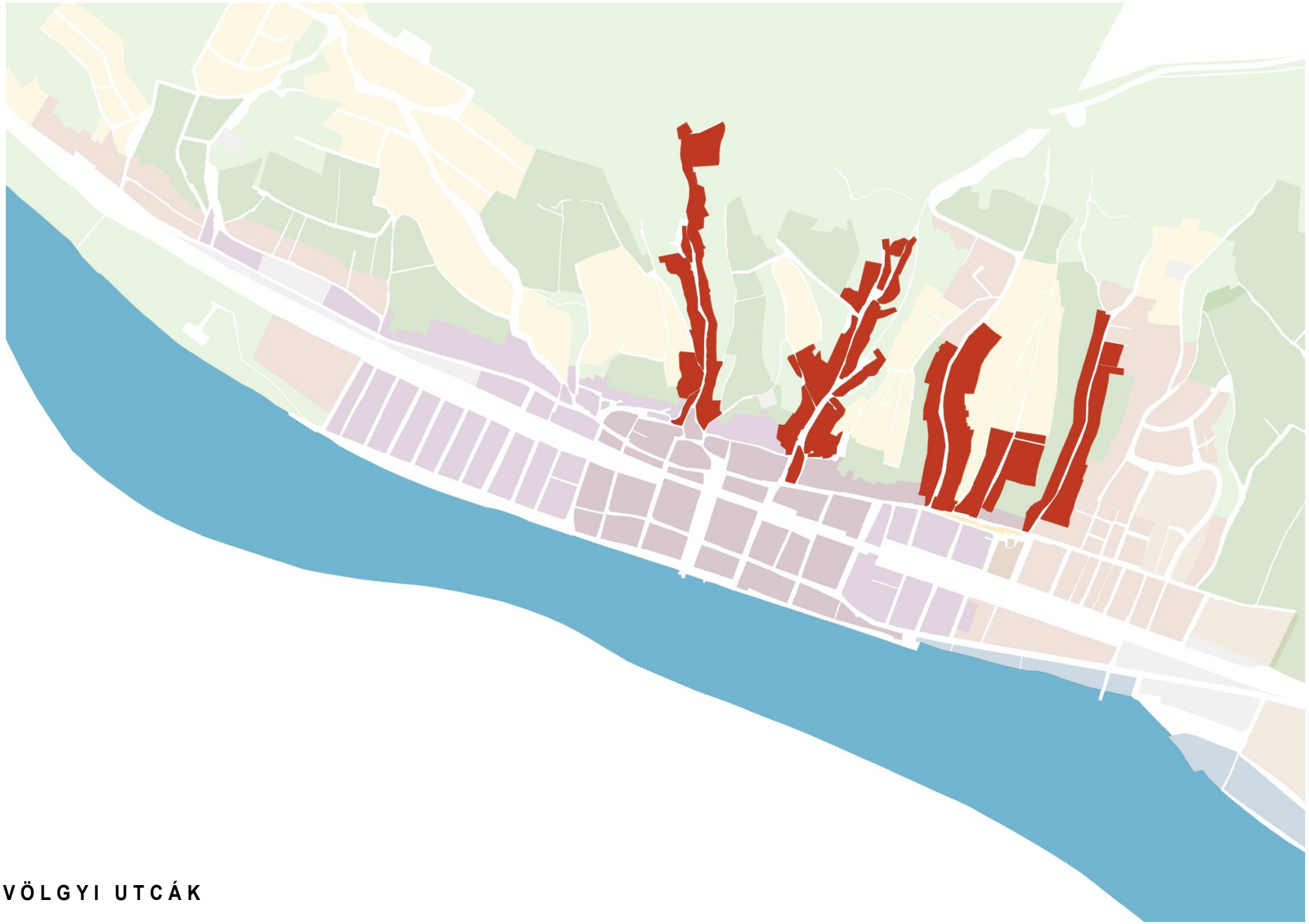

VÖLGYI UTCÁK

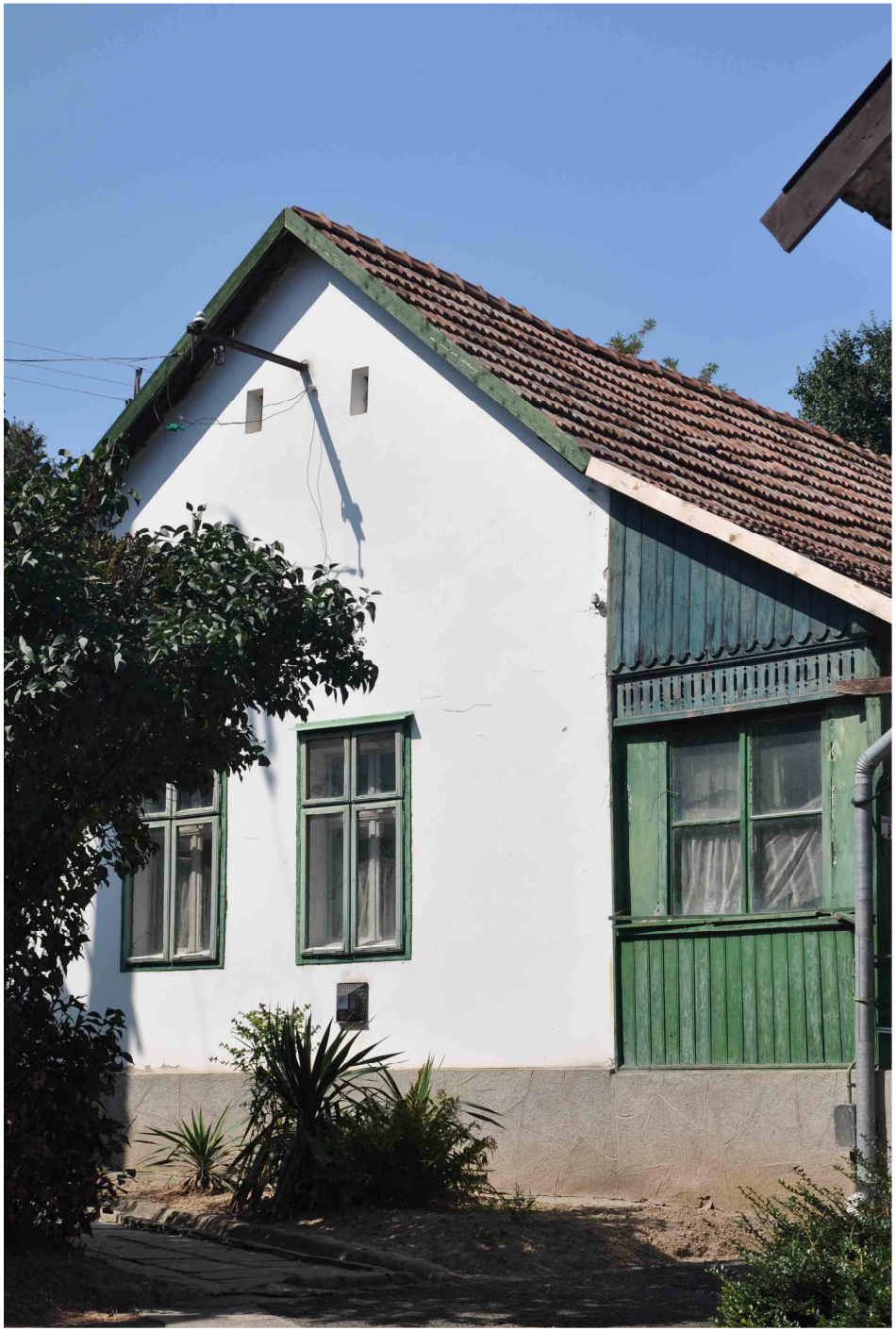

VÖLGYI UTCÁK

A völgyekben a hegyekre felkúszó szűk utcák jellegzetes hangulatot árasztanak. Ezen utcák jellemzője a keskeny telkekre épült oldalhatáron álló, oromzatos népi épületek, aszimmetrikus utcai homlokzattal. Az aszimmetriát az nagymarosi jellegzetesség, az utcafrontra kitolt fedett terasz okozza, amely lehet a tornác bővülete, vagy nagyon keskeny telkek esetében az erősebb utcai eresztúlnyúlás kiegészítője is. E teraszok faszerkezetűek, tetőhajlásuk laposabb, mint a főtömegé, az oszlopfejek díszítettek, az oromzat deszkázott vagy rácsos, a mellvédfal pedig fűrészelt mintázatú deszkakorlát. E tornácrészek sokszor más lábazattal készültek, mint a fő szárny, amelyen általában lábazati vakolat látható. A tornácnál ez is díszesebb, legtöbbször kőburkolatú, tégla lezárással. A tornác okozta aszimmetriát az utcai homlokzat vakolatkeretezésével billentették helyre. Ennek részeként a felső, padlástéri oromszakaszt egy vízszintes vakolatsáv vagy párkányzat választotta el az alsótól. A felső oromrész díszesen keretezett padlásszellőző ablaka(i) a tetőgerinchez, míg az alsó ablak(ok) az utcai vakolt falszakasz szélességéhez igazodnak. A völgyi utcák jellegzetes képét e sűrűn álló utcafrontos oromfalak ritmusa adja, követve az utca emelkedését.

A völgyi utcák központhoz csatlakozó alsó részein néhány zártsorú épület is fellelhető, ahol ehhez megfelelő telekszélesség is rendelkezésre áll.

A völgyi utcákban, egy-egy helyen, ahol széles nagy telken, „Svájci ház” típusú szabadonálló villa is áll.

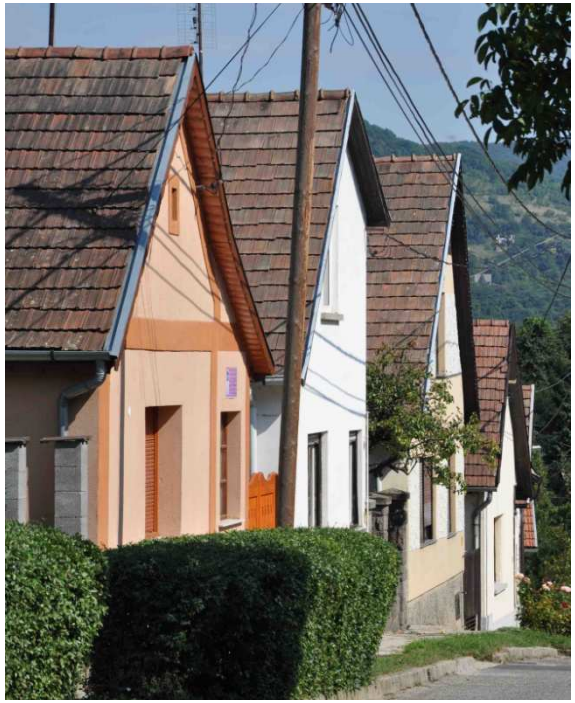
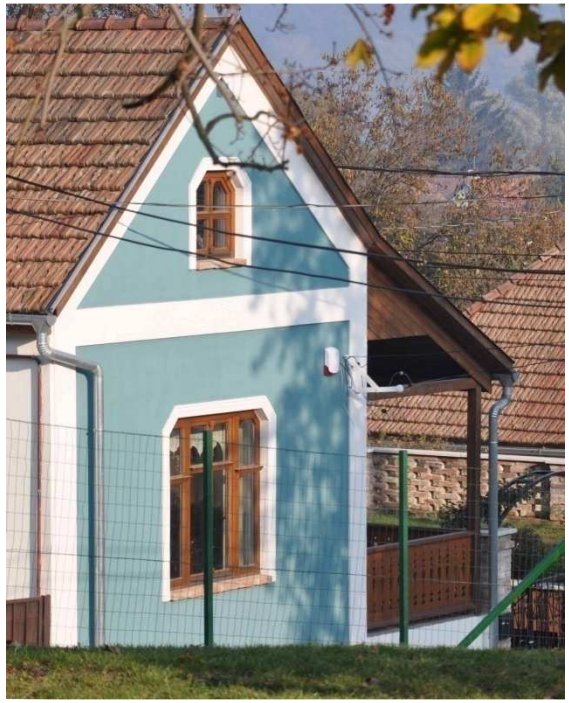

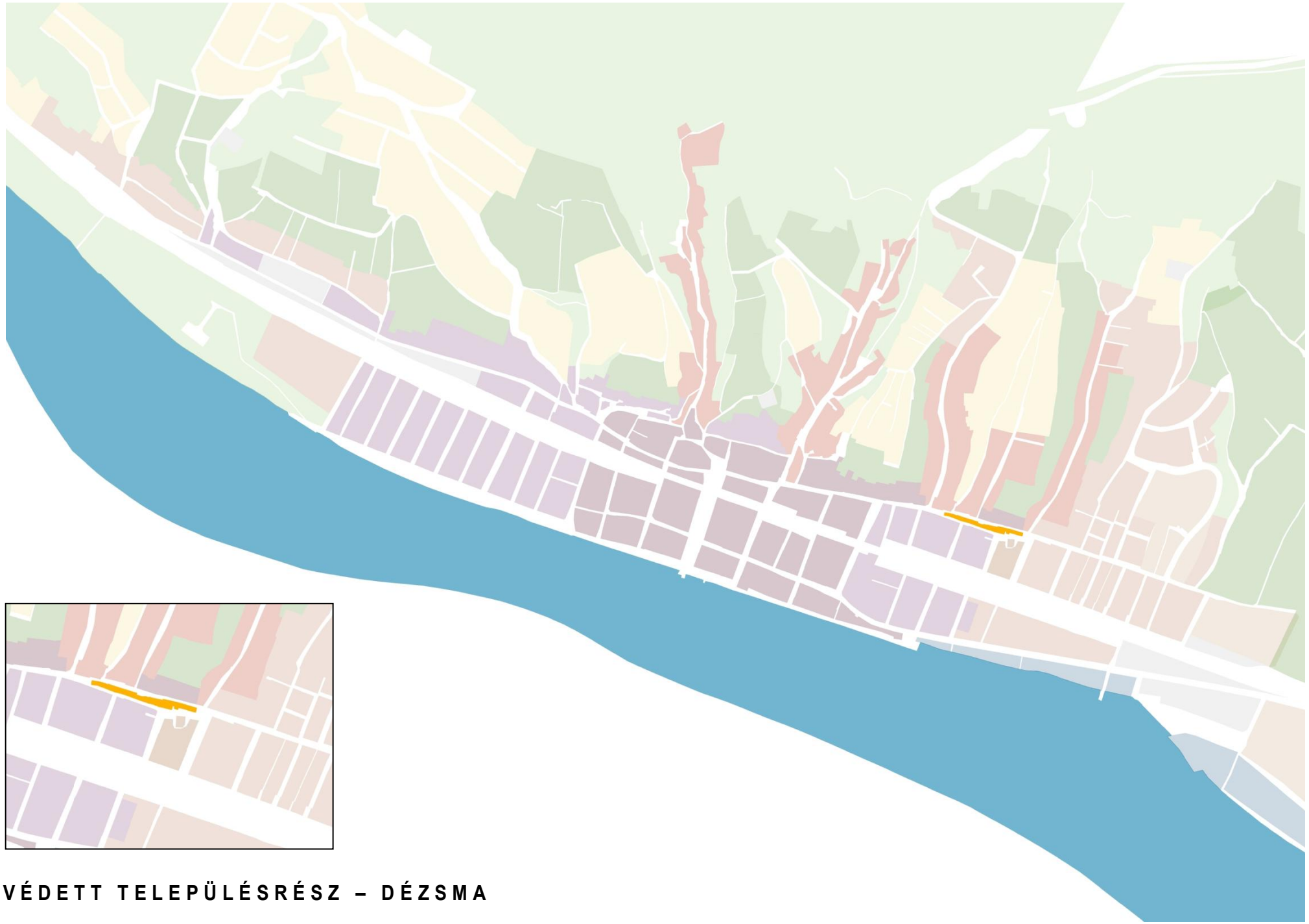

VÉDETT TELEPÜLÉSRÉSZ – DÉZSMA

VÉDETT TELEPÜLÉSRÉSZ DÉZSMA

A település második fő útjának, a szintén Dunával párhuzamos Rákóczi utcának északi részén egy szigetszerű településrész, az úgynevezett Dézsma alakult ki. E városrész egyediségéből fakadó értékei folytán településszerkezeti védelem alatt áll.
Jellemző beépítése a két utcára néző oromfalas, nyeregtetős présházak, melyek szorosan egymás mellett sorakoznak. Az észak-déli irányú sziget végeinél e présházak más jellegű, nagyobb épületekkel egészülnek ki, de hangulatukban hozzák a présházas idillt.
A présházak az alsó, Dézsma utca felöl földszint + padlásteres épületek, míg a felső, Rákóczi utca felől már félig a földben vannak, azaz már csak a padlásterek oromfalai állnak ki az útszintből, átlátást biztosítva ez által a visegrádi várra.
Az azonos tömegű és formájú épületek egységét tovább hangsúlyozza az azonos tetőlejtések és a mindenhol alkalmazott natúr cserépfedés.

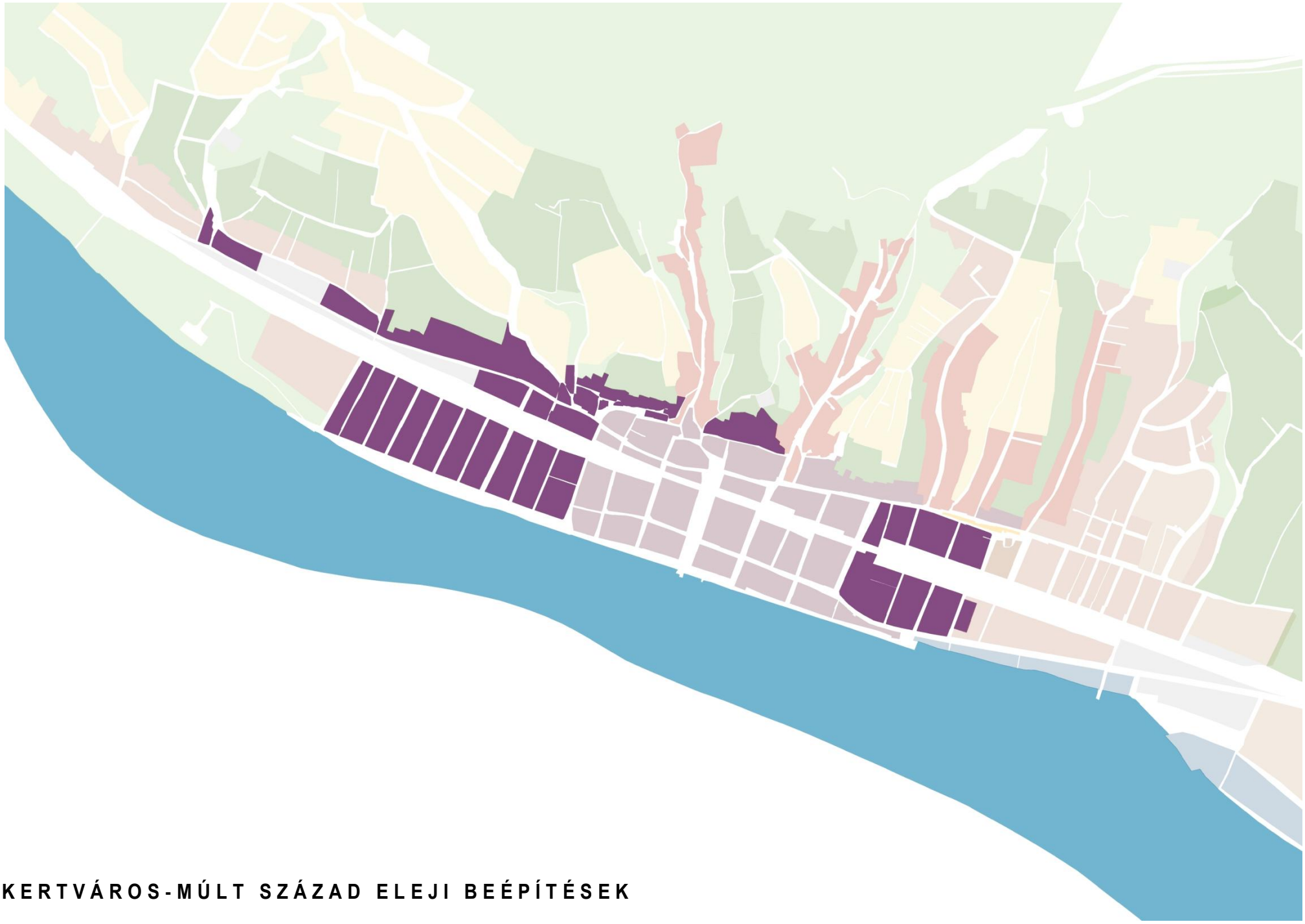

KERTVÁROS-MÚLT SZÁZAD ELEJI BEÉPÍTÉSEK

KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRÉSZEK – MÚLT SZÁZAD ELEJI

A település településközponttól északra és délre egy lazább beépítésű kertvárosias beépítés található. Jellemzően szabályos, derékszögű utcarendszerben állnak a házak, ahol az utcák hagyományos kialakításúak, azaz járda - zöldfelület fákkal – burkolt út – zöldfelület fákkal – járda. E településrészek is vegyes beépítésűek, akárcsak a városközpont, de annál lazábban. A városközponthoz képest a telekszélességek nem nagyobbak, viszont kisebb épületek állnak rajta, ezért szellősebb ez a terület. Vannak zártsorú lakóházak, amelyek többsége ezen a területen már úgynevezett hézagosan zártsorú. Ezeknél nincs már kapualj, hanem egy szabad kerítéskapu váltja azt fel, így az épületek közt át lehet látni, az utcafal már nem összefüggően zárt.

A zártsorú és hézagosan zártsorú épületek mellett, e településrészen is megtalálhatóak az oldalhatáron álló, oromfalas lakóházak. A völgyi utcák oromfalas lakóházaihoz képest ezek kicsit nagyobbak, mivel általában azoknál nagyobba telkük, valamint az utcai oromzatuk szimmetrikus. Itt nem jellemző az utcafrontra kitolt fedett terasz, hanem jellemzően, az udvari oldalon végigfutó tornác látható, amelyek utcai kifutásánál van kialakítva a személybejárat az oromfalba komponálva. Ezen egyszárnyú ajtók jellemzően tömör váztáblázatos kialakításúak és felülvilágítóval rendelkeznek. Járművekkel a ház melletti szabad kapukon keresztül lehet a telkeket megközelíteni.

A zártsorú, hézagosan zártsorú és oromfalas épületek mellett e településrészeken is megtalálható a széles nagy telkeken, szabadon álló, „Svájci ház” típusú villák. Ezek főként a Duna parton, saroktelkeken és a főút melletti nagy telkeken lelhetők fel. Díszes fa verandáik üdítően hatnak a városképben.

Az előzőekben felsoroltakon kívül, a déli kertvárosi településrészen (és részben a városközpontban is), a hátsókertre visszahúzott, telekszélességű beépítések is fellelhetőek. Ezek az utcával párhuzamosan futó faszerkezetű tornácokkal néznek előre, kapcsolódnak az nagy előkertekhez.

E régi beépítések foghíjaiban, egyes idősebb házak elbontásakor vagy teljes körű átépítésekor új építések is jelentkeznek. Ezeknél fontos, hogy az eredeti házak mértékrendjét, tömegnagyságát megtartsuk, a területre jellemző homlokzati anyagokat alkalmazzuk, a nyílásrendekre és egyéb építészeti részletekre odafigyeljünk, hogy a már karakteresen és harmonikusan kialakult utcaképbe illeszkedő épületek létesüljenek.

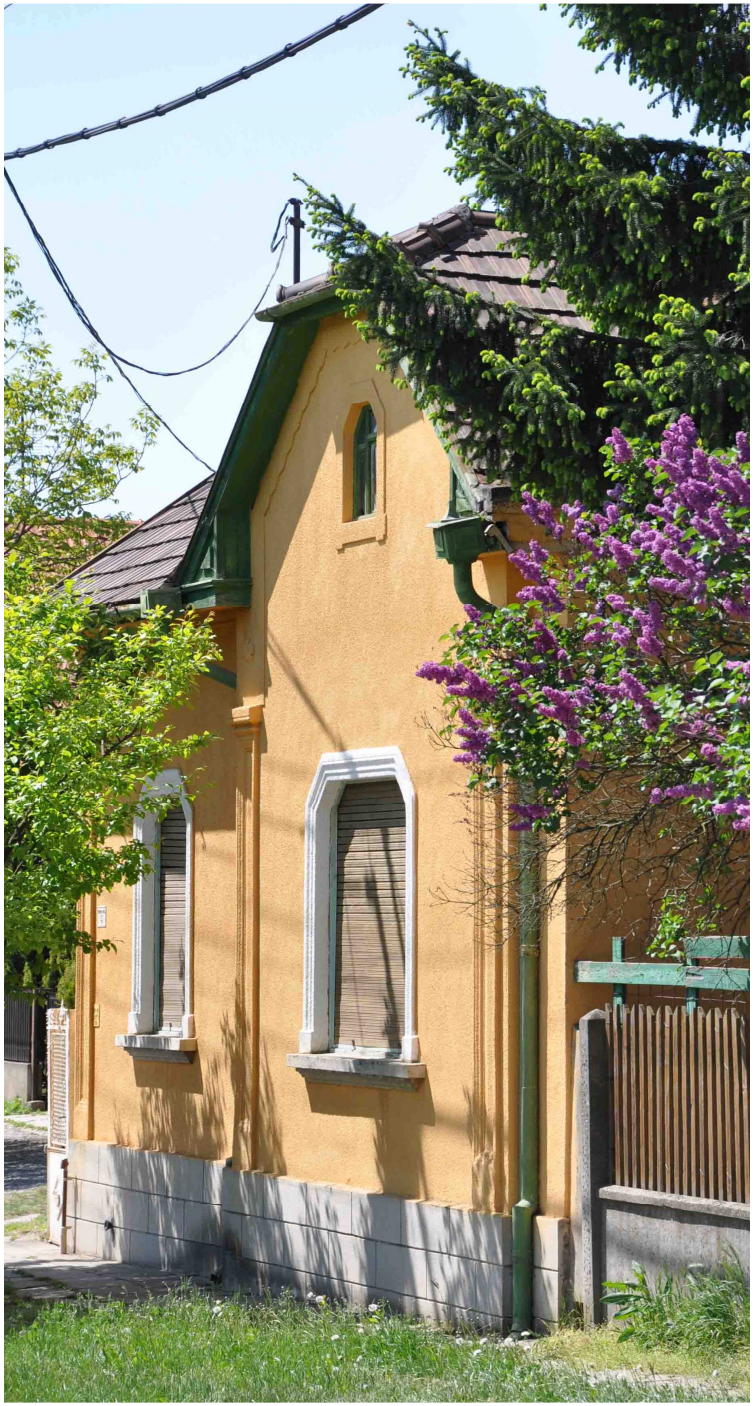

KERTVÁROS-MÚLT SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK BEÉPÍTÉSEI

KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRÉSZEK MÚLT SZÁZAD MÁSODIK FELE

A település településközponttól északra fekvő részein újabb beépítésű utcák is találhatóak. A fő közlekedési vonalak (fő út, vasút) környezetében és a domblábaknál itt is derékszögű utcarendszerek alakultak ki. Ezek beépítése jellemzően oldalhatáron álló családi házakból áll. A 60-as években az úgynevezett „kockaházak" épültek. Ezek kb. 10×10m-es alapterületükkel, sátortetővel kialakított házak mára, a beállt dús növényzettel egy egységes és rendezett képet alkotnak, még ha építészeti részleteik messze alulmaradnak a korábbi korokétól. Ezen házak, a régi beépítések épületeihez hasonlóan, egyszintesek, egy kiemelt földszinttel. Ennek okán nagyságrendjük nem tér el a marosi szokásoktól.

Az ezek után, főként a 70-es, 80-as években épült házak már jelentősen magasabbak. Ezzel azon részeken van elsősorban településképi gond, ahol az egyszintes házak közt jelenik meg egy-egy ilyen földszint + emelet + tetőteres épület, amely ráadásul már nem tartja az azonos tetőformát, hanem telkenként szabadon kezeli az utcára párhuzamos és az utcára merőleges gerinciranyokat, sokszor aszimmetrikus, a kor divatja szerinti oromzatokkal. Ezen épületek felújításainál törekedni kell a közel azonos cserépfedésekre, tornácokkal, fedett teraszokkal való optikai magasságcsökkentésekre és az oromfalak szelídítésére.

Az északi településrész domboldali részein az utcaszerkezet már vált a merőleges rendszerből a lejtésviszonyokat jobban lekövetni tudó utcai vonalvezetésekre. Az itteni épületek nagy része a 80-as, 90-es években épült, de vannak újabb és teljesen új házak is. Jó részüknél ugyanaz a méretbeli, tömegkezelési probléma látható, mint a 70-80-as évek beépítéseinél. Egységesebb tetőfedésekkel, hasonló kerítésekkel és fasorokkal sokat lehet segíteni e területek képén.

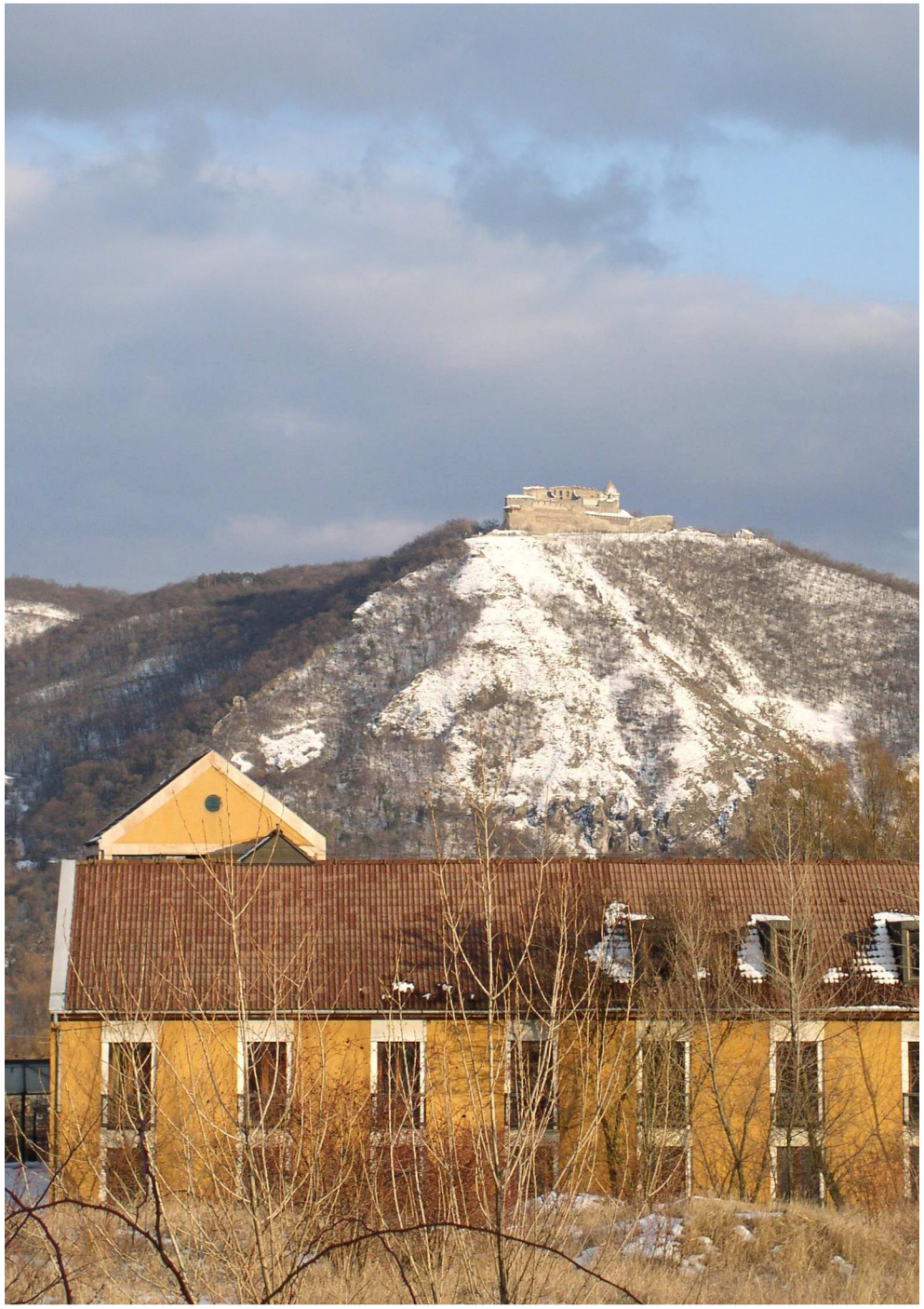

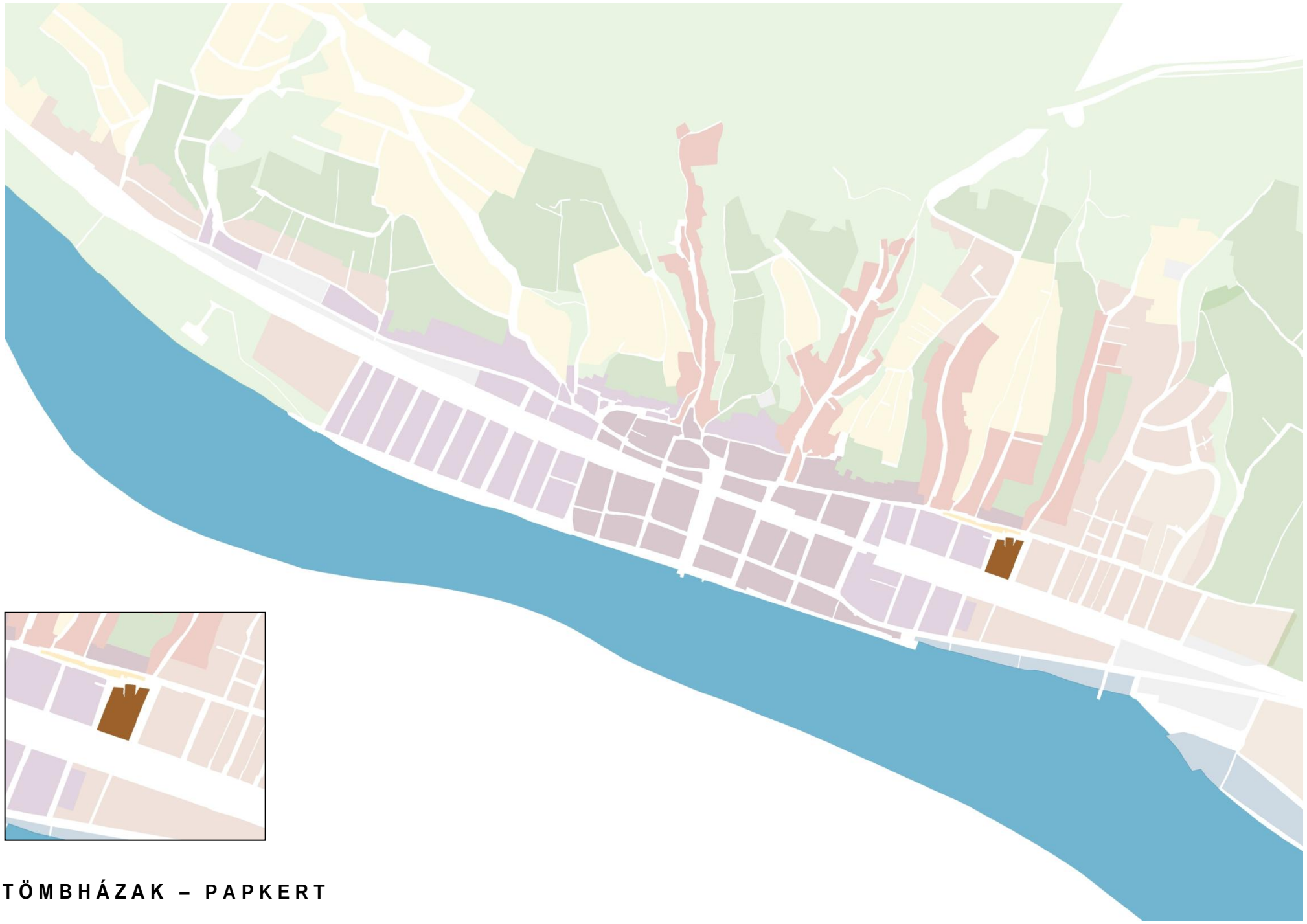

TÖMBHÁZAK – PAPKERT

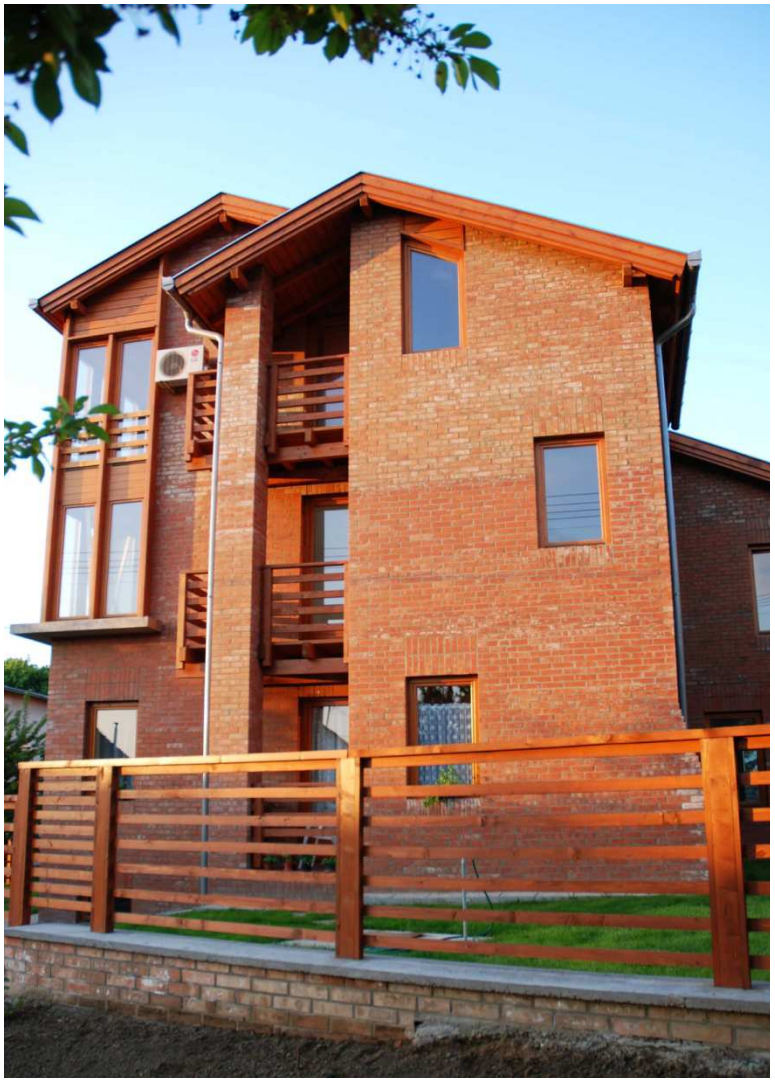

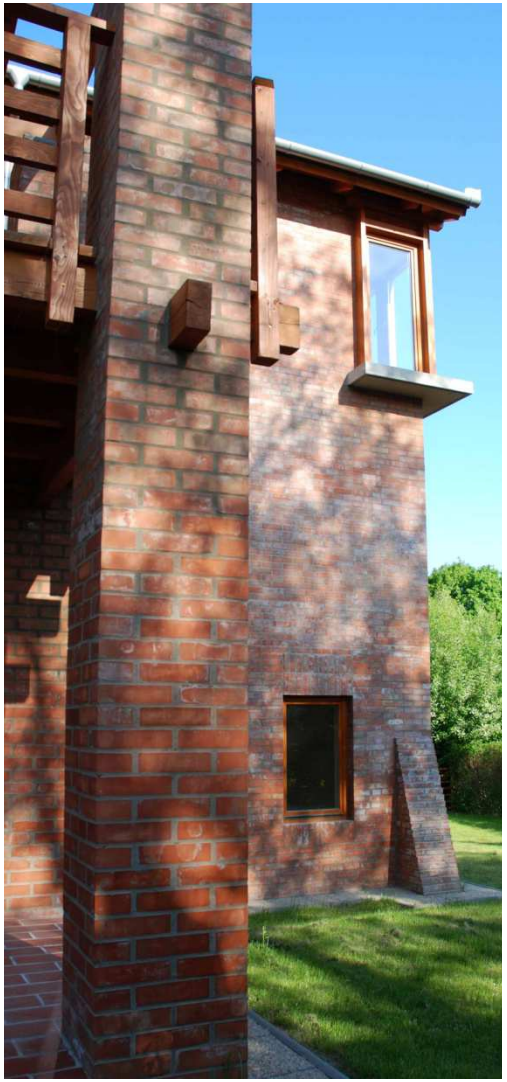

TÖMBHÁZAK - PAPKERT

A papkerti lapostetős többlakásos tömbházak idegen elemként ékelődnek a kisváros kertes lakóterületének környezetébe. Szigeteletlen épületszerkezetük lehetőséget ad arra, hogy időszerű korszerűsítésük során jellegüket is formálni, javítani lehessen. A homlokzati anyagok minőségével, esetleg magastető vagy zöldtető kialakításával, kerítések egységes kialakításával jellegüket közelíteni lehet a kertvárosi miliőhöz.

DUNAPARTI LAKÓ- ÉS ÜDÜLŐTERÜLETEK - MÚLT SZ. MÁSODIK FELE

DUNAPARTI LAKÓ- ÉS ÜDÜLŐTERÜLETEK MÚLT SZÁZAD MÁSODIK FELE

Két ilyen területe van Nagymarosnak. Az egyik az északi településrészen a főút és a Duna közti részen, amely házsor üdülőkből lett lakóterület. A másik ma is üdülőterület, az úgynevezett Sólyomsziget. Mindkét terület alaphangulatát a „dunapartiság” határozza meg. Jellemzően a 80-as években épült üdülők állnak e településrészeken, amelyeket folyamatosan, ma is, újítanak és bővítenek. A Váci úti terület már lakóterület, az itteni házakat már nagy többségben akként is használják. Az itteni eredeti épületek a modern építészetet képviselték. Sok érdekes, újító megoldással, lábakon álló (vízpart!) vb. szerkezetekkel. Ezen megoldások mára nagyrészt eltűntek, az épületeket átalakították, az alsó szinteket beépítették.

E területeken fontos települési szempont az átláthatóság, hogy a viszonylag kis épületek közt látni lehessen a Dunát és a túlpartot. A Váci úti rész alsó, Duna felőli oldala potenciálisan a város sétányának része, következő évek várható fejlesztéseinek egyik területe. Ezt is figyelembe véve különlegesen fontos a lefutó telkek alsó kerítései, hisz ezek adják majd a sétány felső falát. Ehhez egy egységes hangulatú, de portálonként változatos, természetes anyagokból készült, áttört kerítéssor kialakítása a célszerű.

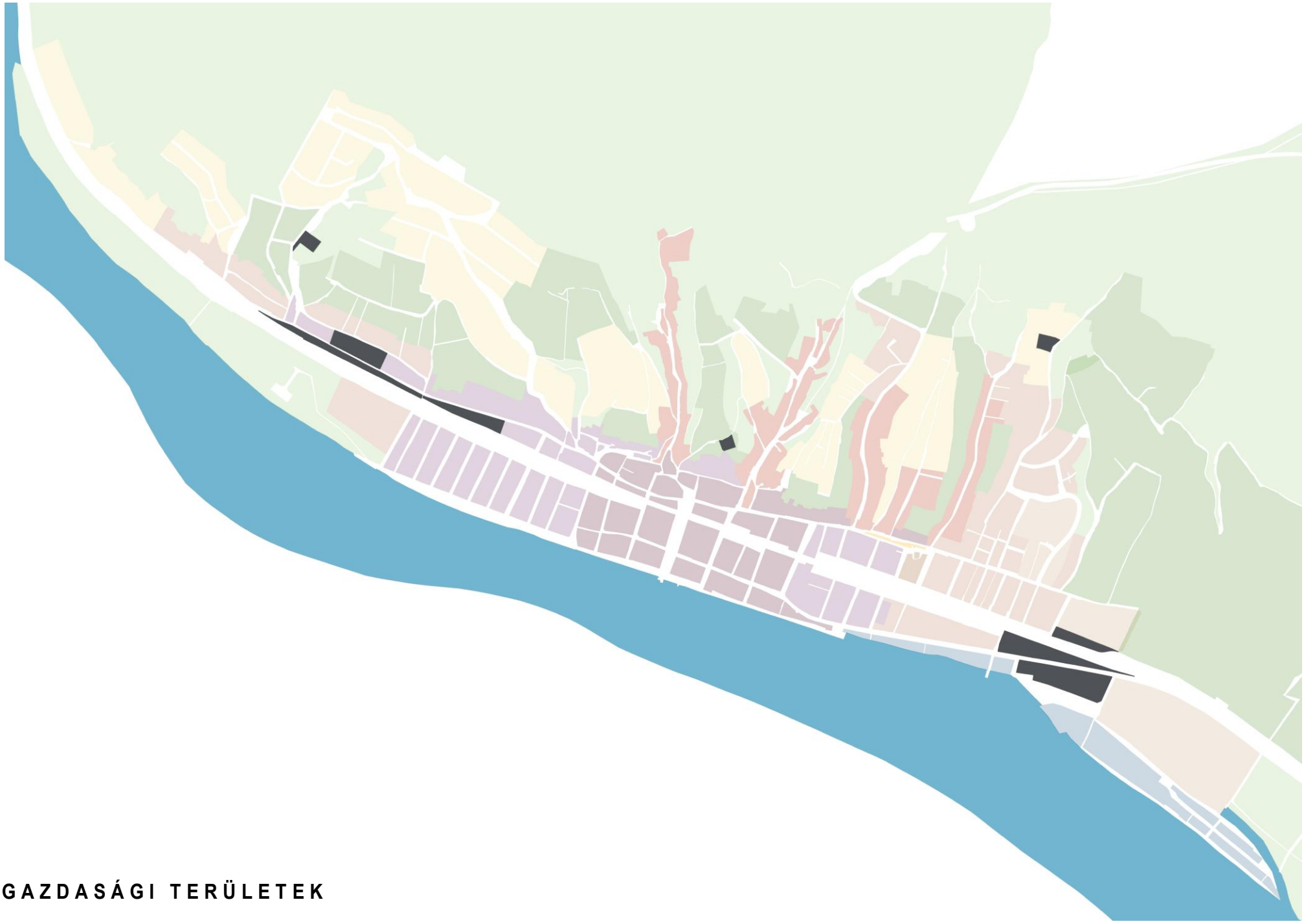

GAZDASÁGI TERÜLETEK

GAZDASÁGI TERÜLETEK

Nagymaroson nem beszélhetünk jelentős gazdasági területről, a városnak nincs ipari parkja. A meglévő, kis területre kiterjedő gazdasági terület a város szövetén belül két helyen található. Az egyik a déli városrészben a vasút melletti sávban, míg a másik az északi városrészen, a temető környezetében található. Az adott helyeken bővítésük nem lehetséges.

Mivel e területek a városszövet részei, kiterjedésük kicsi, a telkek a funkcióhoz képest nem nagyok, ezért az itt épülő épületek kialakításakor meghatározó szempontnak kell lennie a szomszédos lakóterületekhez való igazodásuk.

Kerülendő a lapostető kialakítása, a tetőfelületeket itt is natúr vagy natúr vörös színű cseréppel célszerű kialakítani. A területen célszerű a zártabb, (nyerstégla, vakolt fal, fapalánk) kerítések kialakítása, hogy az udvarokon jelentkező gazdasági tevékenységek takarva legyenek.

ÜDÜLŐTERÜLETEK

ÜDÜLŐTERÜLETEK

A város üdülőterületei jellemzően a lakóterületi sáv felett, meredek hegyoldali részeken fekszenek, illetve a déli településrészen a lakóterület utáni alsó sávban, valamint az előző településkarakteri csoportban (Dunaparti beépítések) már felsorolt Sólyomszigeti üdülőterület van még a településen.
E területek tájképi kitettsége nagy, ezért egészen más fő szempontok a fontosak e hegyoldali területeken. Míg a lakóterületeknél utca- és térfalakról beszélünk, rendezett utcaképekre törekszünk, addig e területeket elsősorban nagyobb távlatban kell néznünk, hisz elsősorban tájképi településképük érvényesül. Eszerint e területeken nem cél, sőt kerülendő az egységes előkertekkel kialakítandó utcavonal hangsúlyozása. E helyett az elszórt, az épületek egymástól való telepítési távolságát lehetőség szerint maximáló, telken belüli elhelyezések a kedvezőek az összkép szempontjából. Ezt segíti, szolgálja a nagyobb telekterületek és az azokon létesíthető viszonylag kis beépíthetőségek.
További fontos szempontjai ezen épületeknek a hegyoldalhoz való viszonyulásuk, hogy maximálisan igazodjanak a meredek hegyoldalak lejtésviszonyaihoz. Ennek érdekében a lejtésvonalakra merőleges hosszú házak építése kerülendő, mert alsó homlokzataik aránytalanul naggyá vállnak.
Tájképi tekintetben kevésbé meghatározó pl. ezen épületek nyílásrendje, ugyanakkor a tetőfelületeik kiemelt jelentőségűek. Ezeknél törekedni szükséges a közel azonos tetőhajlásszögekre, az azonos anyagra (cserép) és közel azonos színre (natúr, natúr vörös), valamint az egységes és nyugodt felületekre, amelyeket nem vagy csak kis részben bontanak meg tetőfelépítmények.
A telkek védelmi célú kerítéseit jelentősen áttört formában kedvező létesíteni. A tömör kerítésfalak kerülendők. Előnyben részesíthetőek a hézagos léckerítések, a sövények és a futónövényekkel kiegészített drótkerítések.

KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

Elsősorban a város északi részén, a vasút feletti domboldali sávban helyezkednek el az egykor volt zártkerti ingatlanok. Ezek jelenleg kertes mezőgazdasági övezetekbe tartoznak. Az elmúlt 50 évben e zártkerti területen minden különösebb kontrol nélkül épültek „gazdasági épületek”, melyeket nyaralóként, sőt lakóházként használnak manapság.

A jelenlegi szabályozás jóval nagyobb telekterülethez köti az építhetőséget, a területen belül is különbséget téve a tájképi kitettségük szerint.

E területen tehát hosszútávon az cél, hogy jóval kisebb épületsűrűség alakuljon ki, ami viszont lesz, vagy meglévőből átalakul, az sokkal inkább feleljen meg a tájképi követelményeknek. Mindezek alapján az épületekkel kapcsolatos kritériumok hasonlóak az üdülőterületekhez írtakhoz, de itt még ritkább, szellősebb kialakításban, hiszen egy beépítésre nem szánt területről beszélünk.

EGYÉB KÜLTERÜLETEK

EGYÉB KÜLTERÜLETEK

A volt zártkertek kivételével a többi külterületi területeken jelentős építési tevékenység nem lehetséges. Az általános mezőgazdasági területek azok, ahol a jelentősebb növénytermesztési és állattartási tevékenységek lehetségesek, melyek épület, épületek építésével is járhat. Ezekre a tipikus majorsági épületcsoportokra a természet-közeliséget, a természetes anyagok használatát kell előtérbe helyezni, maximálisan figyelembe véve a természeti környezet megóvásának, tiszteletben tartásának az elvét.

VÁROSKÖZPONT
MÉRET ÉS TETŐABLAKOK

A városközpont zártsorú beépítésébe épülő új- vagy meglévő régi épület tetőtér beépítésekor törekedjünk az eredeti ereszvonalak tartásához, a jellemző tetőhajlásszögek (35^0-45^0 között) alkalmazására, valamint a nyugodt tetőfelületek kialakítására. A tervezett új tetőablakok kiosztása rendezett képet adjon és továbbra is meghatározó legyen a cserépfelület a tetőn.

A tetőtérnek megemelt és ablaksorral ellátott utcai homlokzat ereszvonala kiugrik a szomszédok közül. A folyamatos ablaksor nem jellemző a területen. Jelen megoldással az épület nem földszint + tetőteresnek, hanem kétszintesnek néz ki, míg a városközpont meglévő épületállománya jellemzően egyszintes.

A tetőfelület nagymértékű megnyitásával és kiemelésével a tetőfelület az utcáról nézve szinte teljesen eltűnik. A túlméretezett tetőfelépítménnyel egy idegen elem kerül a nyugodt tetők sorába, az utcakép folyamatossága ez által megszakad.

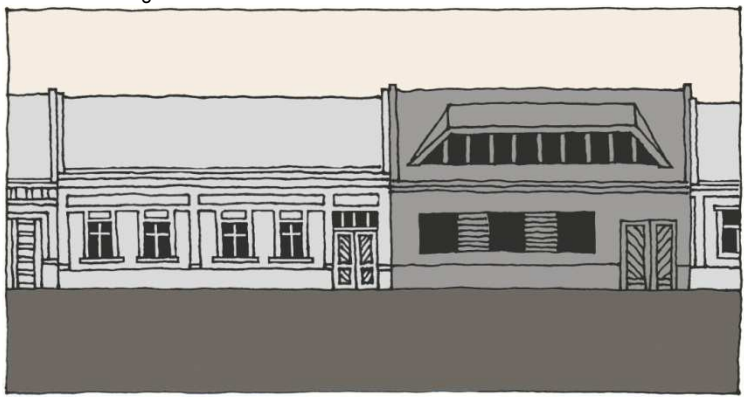

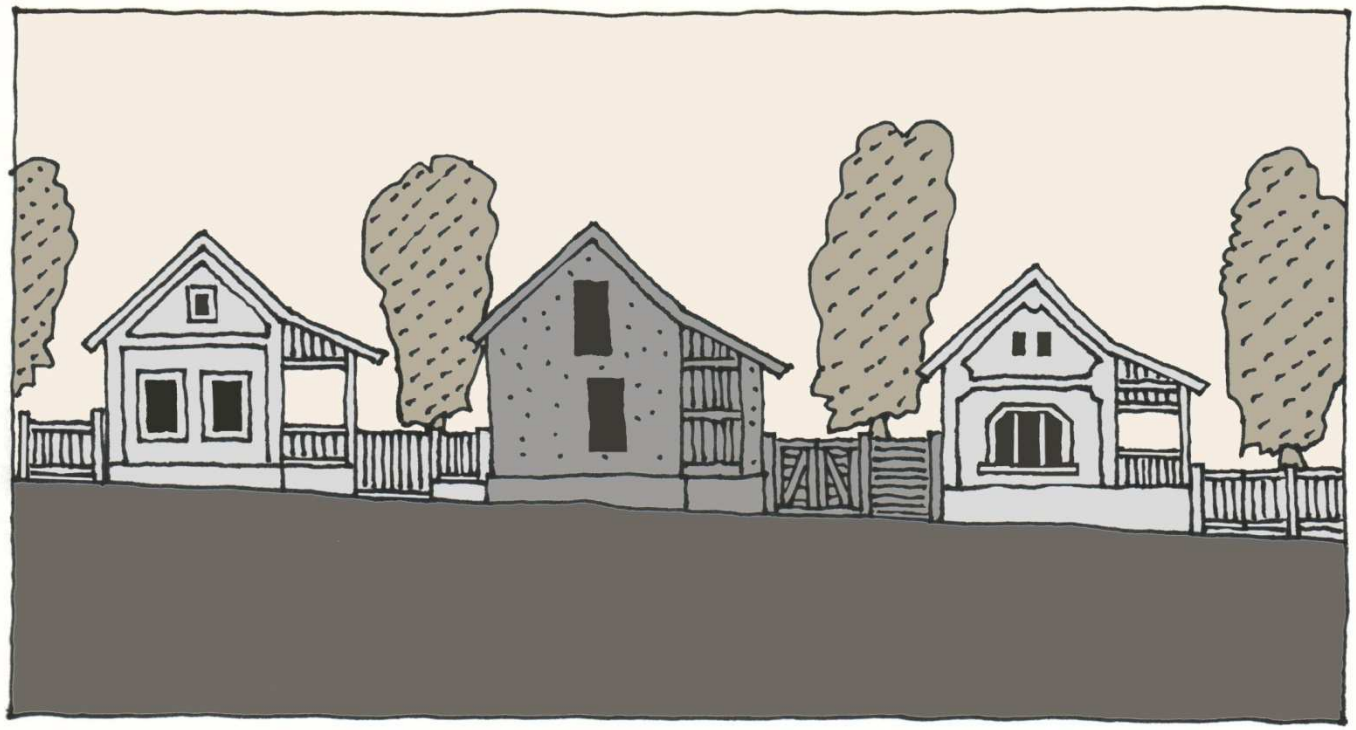

VÖLGYI UTCÁK
TETŐHAJLÁS, TETŐFORMA, MÉRET

Völgyi utca régi, hagyományos beépítésébe kerülő új lakóház. A szomszédos épületek régiek, sok esetben helyi védelem alatt állnak.
Az új épület mai, modern hangvételű, ugyanakkor a közel azonos tetőforma, hasonló tetőhajlásszög, és a szomszédokhoz igazodó méret által biztosított az utcaképbe illeszkedés. Ezt erősíthetik még az alkalmazott homlokzati anyagok (festett vakolat, pácolt faszerkezetek, natúr hornyolt cserépfedés), az illeszkedő, faszerkezetű kerítés és kapu, valamint egyéb részletek is.

Ugyan egy kulturált és rendezett tömegű, kialakítású épület, de tetőhajlása nagyon eltér a környezetében jellemzőektől, ezért kilóg a sorból, az utcaképbe nem tud illeszkedni.

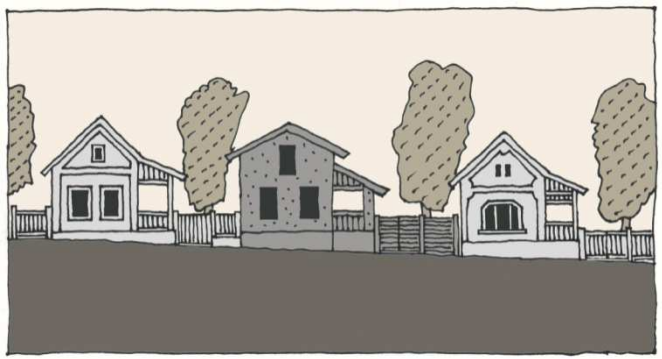

Az eredetileg tornácos épülettömeget egy aszimmetrikus tetővel összefogó átalakítás torz homlokzatot eredményez. Nincs harmónia az épületen. Bántóan rossz önmagában is és tönkreteszi a településrész egységes képét.

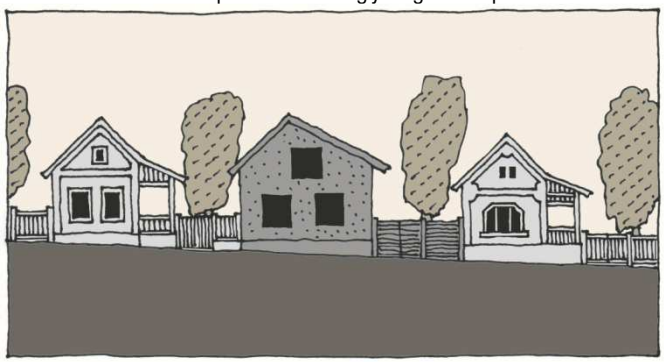

Foghíjba épülő új épület, amely szélességével és az ebből fakadó magasságával is jóval nagyobb hagyományos kialakítású szomszédjainál. Egy ilyen léptékváltással nem lehet illeszkedni a meglévő beépítéshez, már távolról is kiugró az aránytalanság.

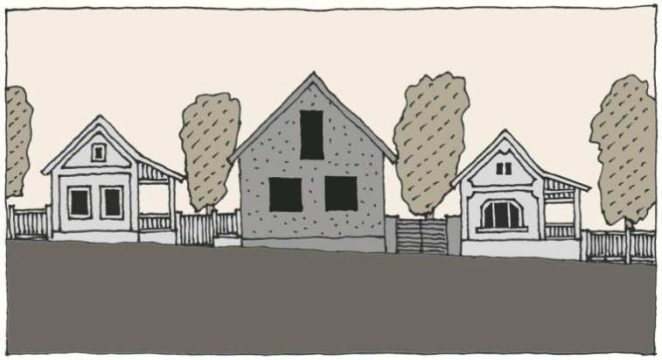

„MAROSI" CSERÉP

HORNYOLT" CSERÉP

HÓDFARKÚ CSERÉP

TETŐFEDÉS

Nagymaroson egykor téglagyár működött, amely tetőcserepet is gyártott. Ezen „marosi" típus egy sajtolt cserép, amelyen egy rombuszminta látható. A minta jóvoltából az e cserépből készült felületre nem kell hófogó, mert a havat megtartja, illetve szétvágja. Még ma is nagyon sok épületen látható ez a cserépfedés. A „marosi" cserépen kívül jellemző még a hornyolt cserép, több féle mintázattal, valamint ritkábban, de felelhető a hódfarkú cserép is. A cserépen kívül egyéb tetőfedőanyag nem jellemző a városban. Színben a natúr és a vörös színek dominálnak.

Új épületek fedésének kialakításakor törekedni kell e cserepek és színek alkalmazására. Kerülendő cserepeslemezek és a bitumenes zsindelyfedések, valamint az erős és harsány színek.

KÉMÉNYEK

VÁROSKÖZPONT ZÁRTSORÚ BEÉPÍTÉS

Zártsorú beépítésben a leghangsúlyosabb az utcavonal, hisz folyamatos a beépítés. Ilyen épületek közé nem szabad beiktatni egy, az utcafronttó visszahúzott, szabadonálló vagy oldalhatáron álló épületet.
Ezeknél a beépítéseknél kisebb az eltérési tűrés az ereszvonalak, párkánymagasságok tekintetében is, mert azok egy közel folyamatos, határozott vonalat adnak az utcában.
Igazodjunk a régi épületek által meghatározott tömegrendekhez és ne csináljunk utcasebet egy másféle telepítéssel.

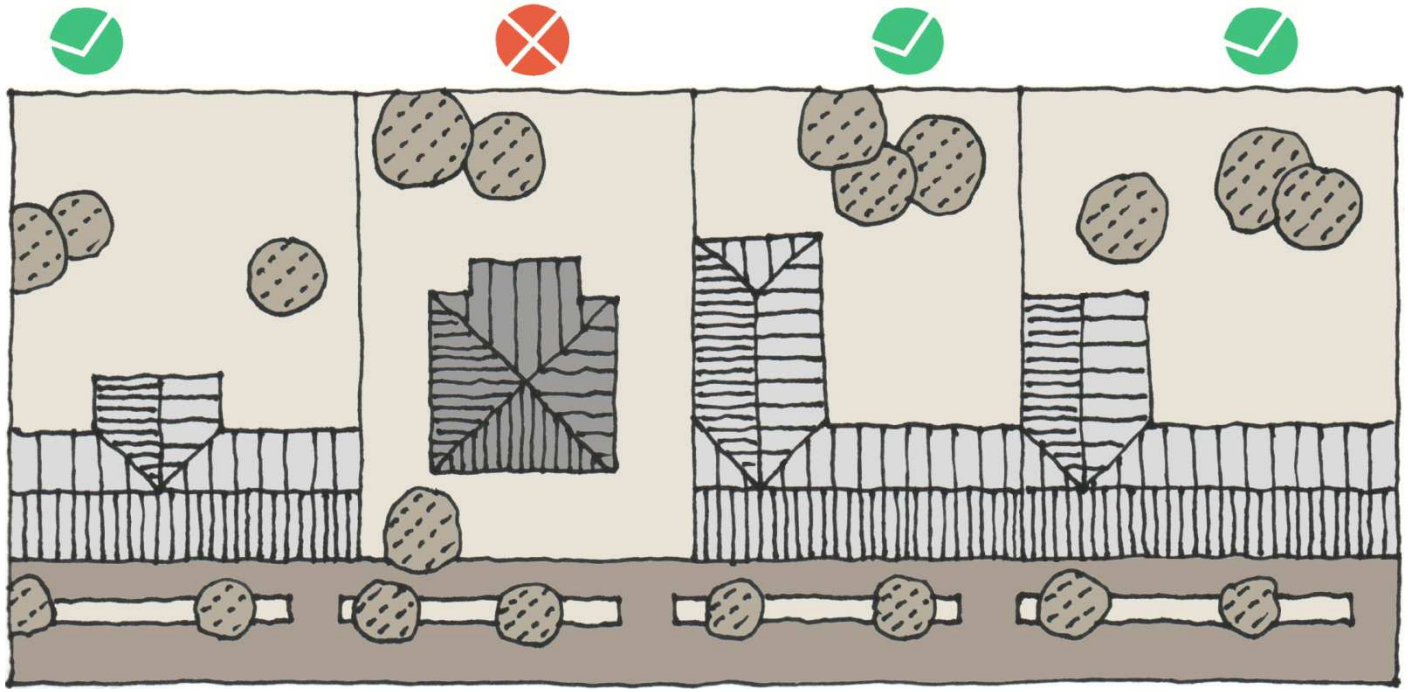

VÖLGYI UTCÁK OLDALHATÁRON ÁLLÓ BEÉPÍTÉS

Az oldalhatáron álló utcafrontos, oromzatos, hasonló nagyságú lakóházak egy karakteres szép ritmust írnak az érintett utcáknak. A völgy utcák ráadásul erősen lejtősek, ezért e homlokzatsorokra, tömegekre jobban rálátunk. Ha ezek közé egy, az utcafrontról visszahúzott épülettömeg kerül, ráadásul azoktól eltérő tömegkialakítással, akkor ez a ritmus megszakad, azonnal látszik, hogy valami nem megfelelő. Igazodjunk a régi épületek által már meghatározott léptékhez, formához és telepítési helyhez, hogy az utcák e szép ritmusa továbbra is megmaradjon.

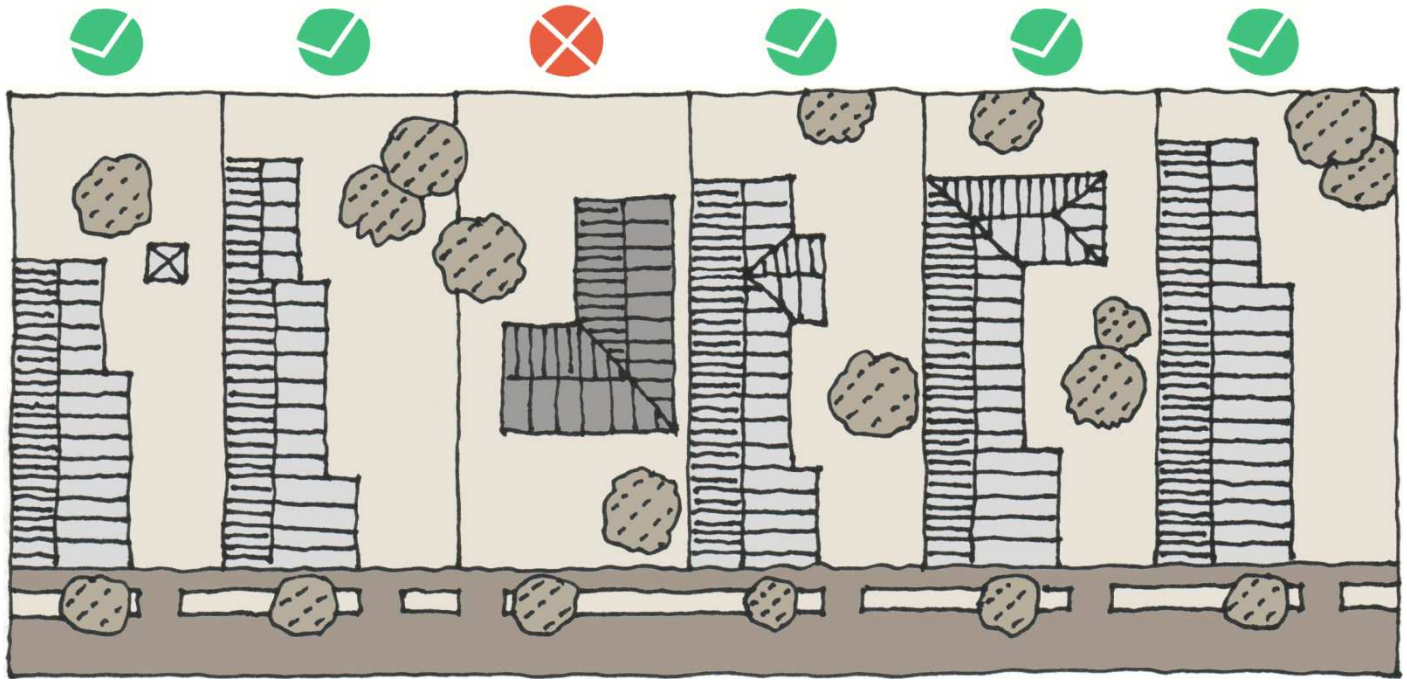

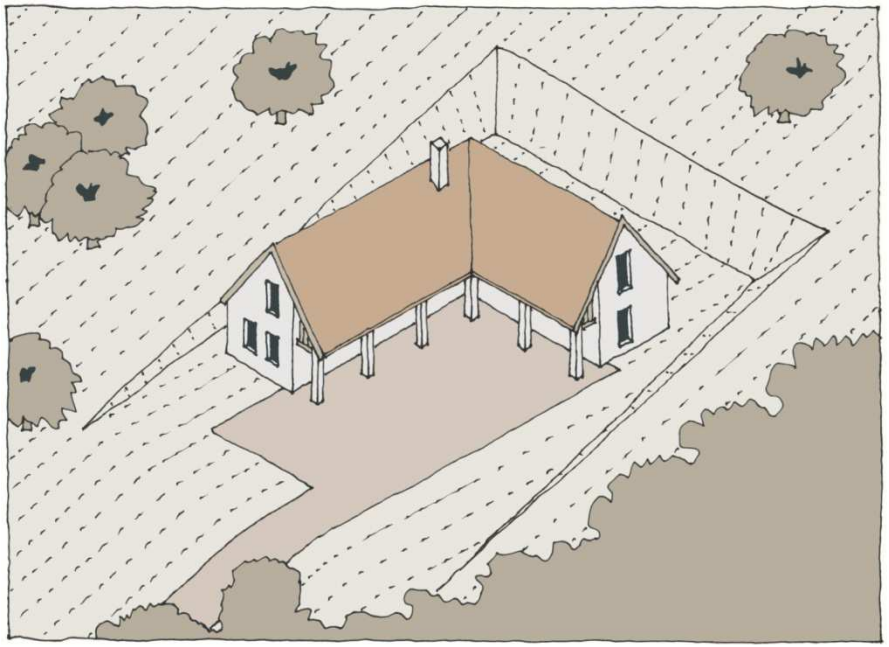

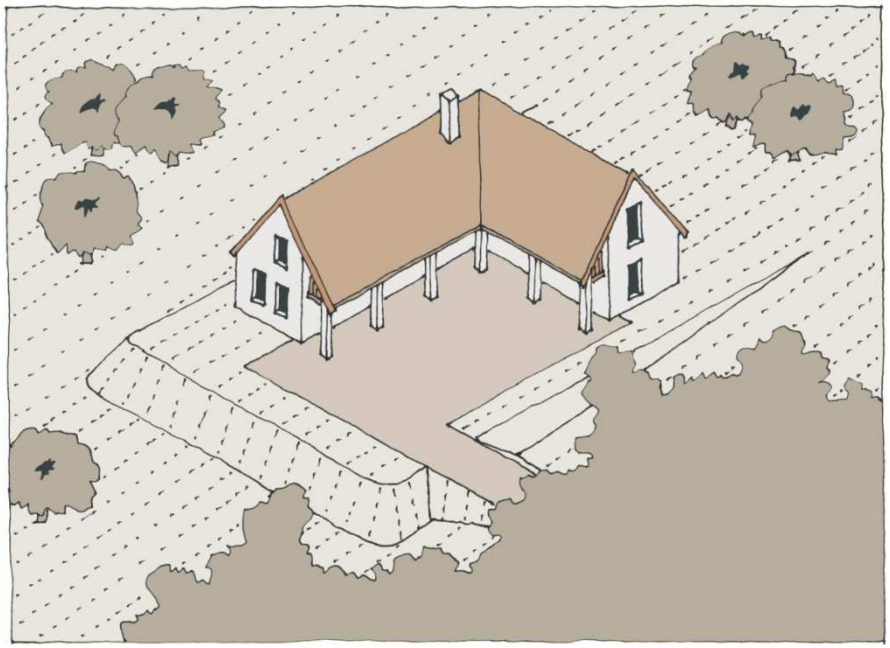

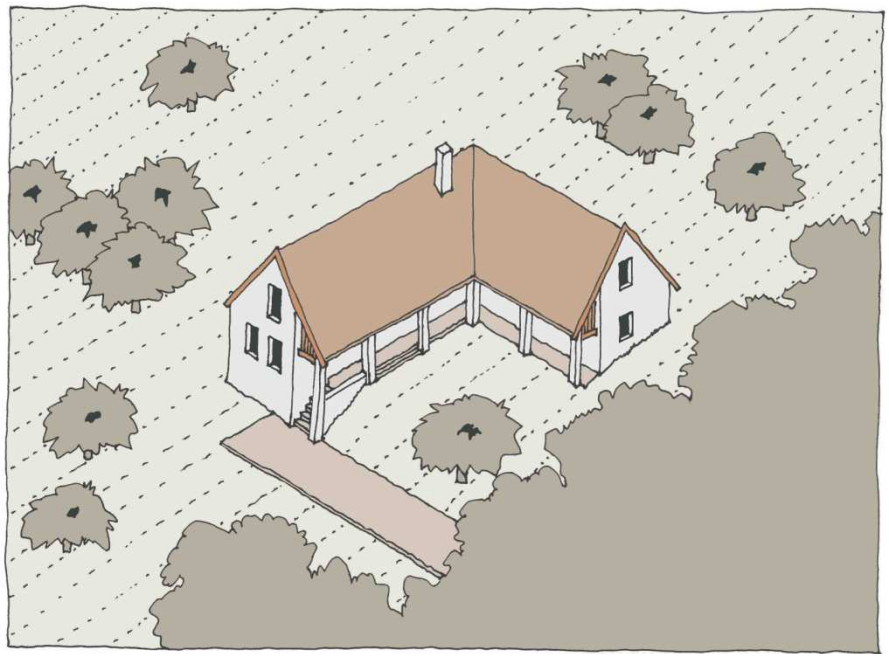

ÉPÜLETELHELYEZÉS HEGYOLDALAKON

Elsősorban az üdülőterületeket érinti a meredek hegyoldalakon elhelyezkedő telkek. Ezen területeken különös figyelmet kell fordítani a tervezésnél az épületek terepre való illesztésére. Ez nagyobb épületeknél akár a belső szintek eltolásával is elérhető, így a földszinti padlósíkok nem emelkednek el nagyon a csatlakozó tereptől, illetve nem kerülnek a terep alá. Általános probléma, rossz beidegződés, hogy az épületnek vízszintes telekrészt akarnak kialakítani és az épületet úgy építeni, mintha síkvidéken lennénk. Ez akár bevágással, akár töltéssel oldják meg, mindkettő durva tájsebet okoz. A nagymennyiségű föld megmozgatása ráadásul drága, a kialakuló meredek rézsűk pedig problémásak állékonysági szempontból, hosszú távon bennük rejlik a földcsuszás veszélye.

Bevágásoknál a leendő ház három oldalról rézsűre néz, nem jó a kapcsolat a környezettel. Töltéseknél a ház indokolatlanul kiemelkedik környezetéből

SZÍNEK

A színezés nagyban befolyásolja a ház jellegét. A megfelelő, az adott épületekhez illő, visszafogott színezésben is nagy változatosság rejlik. Nem létezik egyetlen megoldás, hanem jó vagy rossz választás a színskála rengeteg árnyalatából. Egy–egy szín kiválasztásával meghatározzuk a kiegészítő színek halmazát is, mert az egy házon belül megjelenő különféle anyagoknak és azok színeinek össze illőnek és harmonikusnak kell lennie.

A színpárok összeillesztésében nagy játéklehetőség is rejlik. Egy világosabb alapvakolat szín egy sötétebb vakolatkeretezéssel komor, szigorú hangulatot áraszt, míg ha a keretezés világosabb az alapszínnél (fehér vagy az alapszín egy világosabb árnyalata), akkor derűsebb, vidámabb lesz épületünk.

Kerüljük a harsány, erős és durva színeket. A vakolatok esetében törekedjünk a világosabb földszínek, a pasztellszínek alkalmazására. A lábazatok, amennyiben nem nyers kő- vagy tégla anyagúak, hanem szintén vakoltak, legyenek sötétebbek az alapvakolatnál. Ezeknél a szürke árnyalatai is jó választások és koszolódás is kevésbé feltűnő így rajtuk.

A nyílászáróknál és látszó faszerkezeteknél (tornácoszlopok, ereszdeszkázat, orompallók, korlátok, stb.) törekedjünk a természetes fa színek alkalmazására. Ne használjunk túlságosan erős, hanem inkább lágy árnyalatokat.

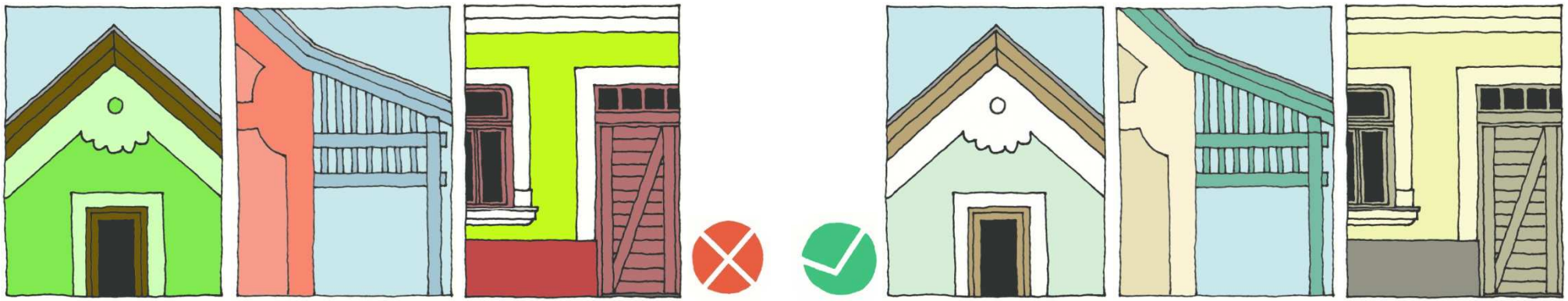

KERÍTÉSEK

Ahogy a város régi épületállománya, úgy a kerítések is nagy változatosságot mutatnak. Megtalálhatók a népi építészet léckerítései, a különféle deszkakerítések, a tömör lábazatos, felül „Heidekker” típusú drótfonatos kerítések, a kovácsoltvas szerkezetek és a különféle (kő, tégla, vakolt) tömör kerítésfalak is. A kerítésoszlopok is sokfélék. található a településen szecessziós acél oszlop, szecessziós vagy eklektikus mintával díszített vakolt oszlop, zömökebb vakolt vagy nyerstégla oszlopok is. A lábazatok a legtöbb helyen vakoltak, de sok nyerstégla és kő lábazat is látható, hisz egyrészt egykor téglagyára volt a városnak, másrészt a környező hegyek többféle kővel szolgáltak/nak (Selyce, Szokolya, Szob, Dunabogdány, stb.).

LÉC- ÉS DESZKAKERÍTÉSEK

KOVÁCSOLTVAS ÉS HEIDEKKER KERÍTÉSEK

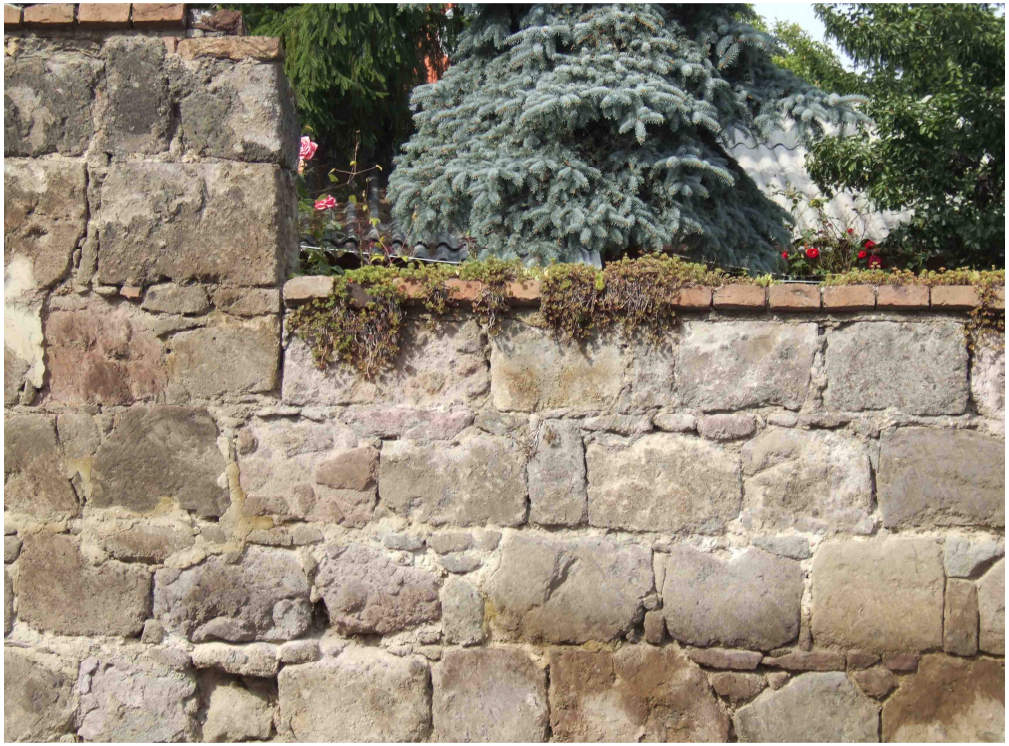

TORNÁCOK, VERANDÁK

A marosi háztípusok mindegyikének fontos eleme a tornác vagy a veranda vagy egyszerre mindkettő. Nagymaros ékei a „svájci ház” típusú villák díszes faszerkezetű verandái. Az oromfalas népi épületek utcafrontra kitolt kis tornácai jellegzetes marosi hagyomány. A zártsorú és hézagosan zártsorú polgári épületek udvari oldalait is minden esetben tornác szegélyezi, ráadásul széles elegáns formában, sokszor meglepetésszerűen egyedi, gyönyörű kivitelben.

11

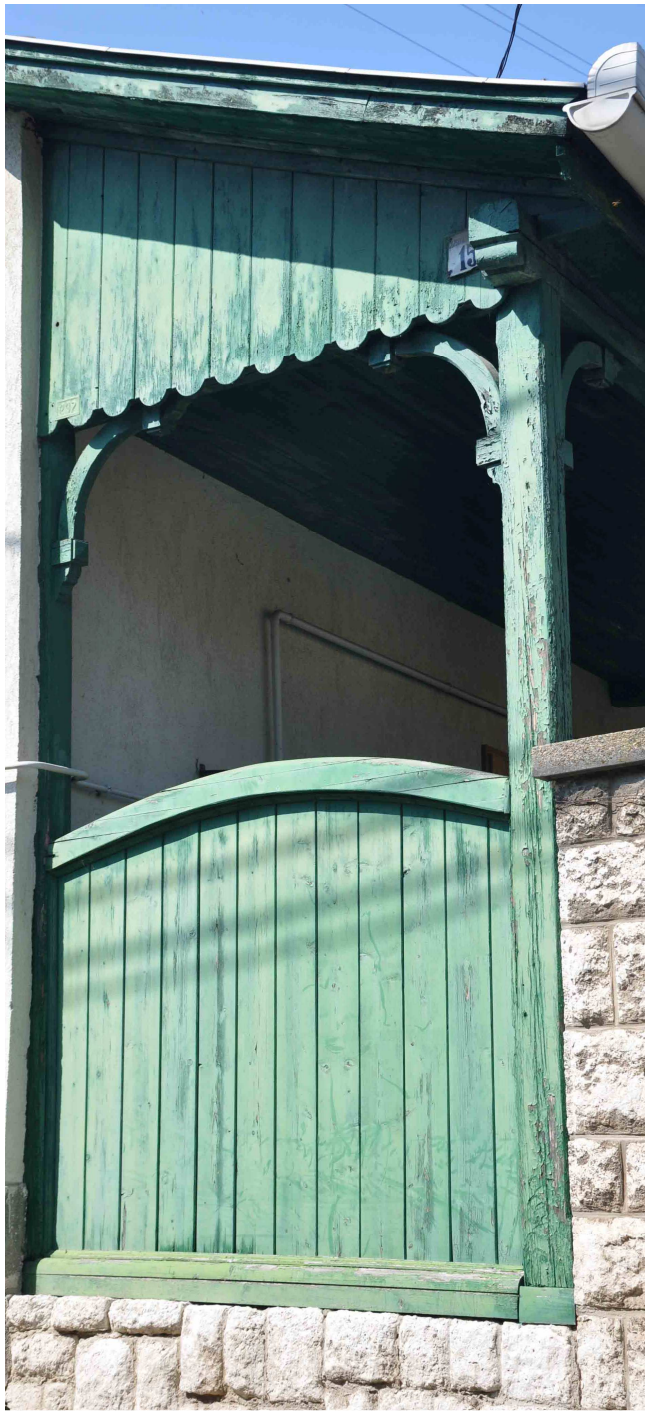
15

RÉGI ÉPÜLETEK FŰRÉSZELT DÍSZES KORLÁTAI

ÚJ KÖZTERÜLETI FAKORLÁTOK

KORLÁTOK

Nagymaroson nagy hagyománya van a díszesen fűrészelt, mellvédszerű korlátoknak. Ezek elsősorban a népi lakóházaknál és a „Svájci ház” típusú villáknál figyelhető meg. A deszkaszerkezetek mintázatai változatosak, egyedi, sajátos hangulatú részletei az épületeknek.
A közterületeken, a nagyobb kitettség miatt, erősebb szerkezetű (keményfa és nagyobb keresztmetszetek) szükségesek, de itt is elsősorban a faszerkezetek dominálnak.

ABLAKOK

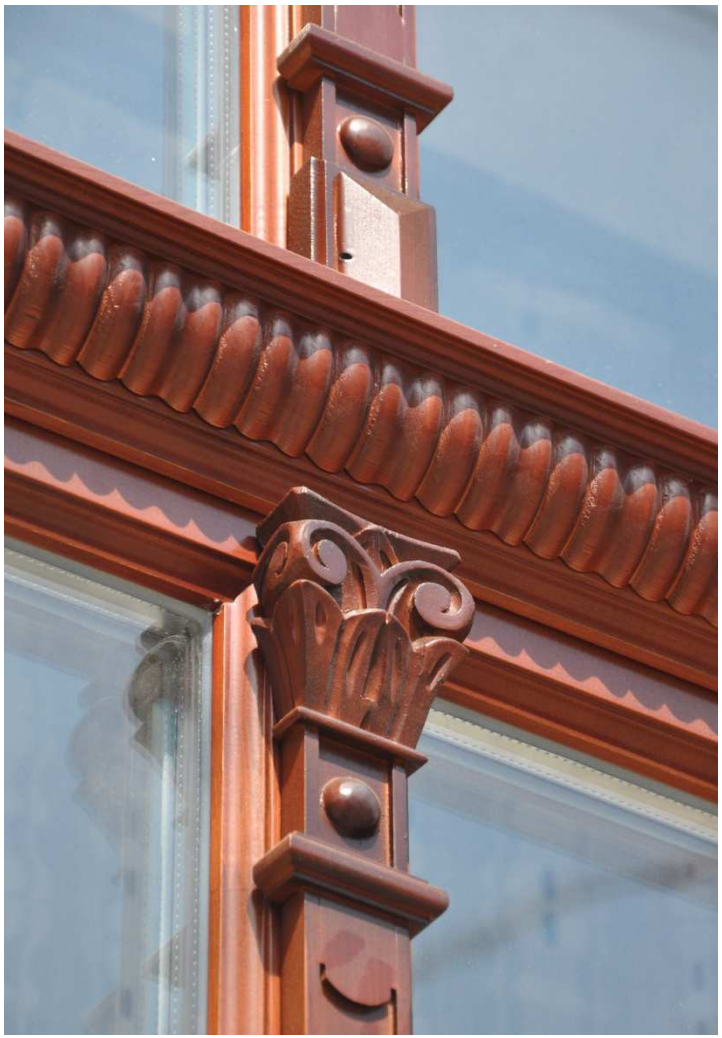

KAPUK

KILINCSEK

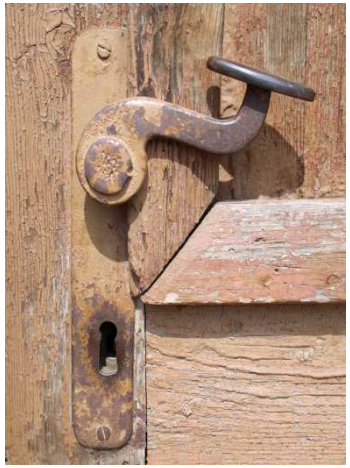
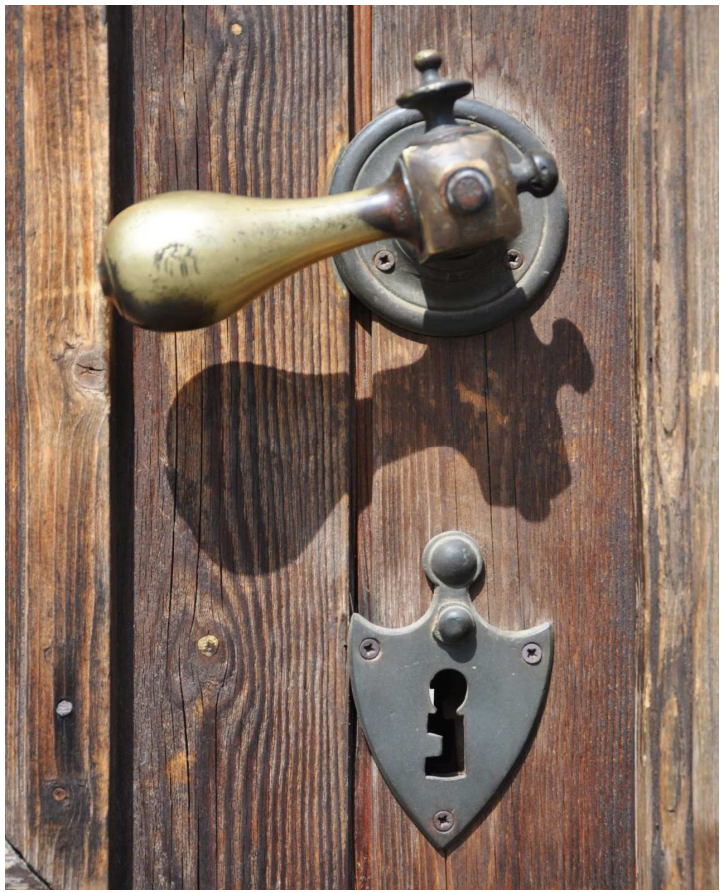

RÉSZLETEK

Az épületek, utcák, terek részletei, azok minősége erősen befolyásolják a település összképét. egy szépen megoldott ereszrészlet, egy régi kerékvető, egy , a házhoz illő tetőablak, egy-egy szép utcatábla vagy felirat, stb., mind-mind megatározó lehet egy-egy településrész hangulatában. Éppen ezért a jó tömegű, arányú, megfelelően kiválasztott színű és odaillő építőanyagok mellett a részletmegoldásokra is nagy hangsúlyt kell fektetni az egyes épületeknél vagy közterületi részeknél.

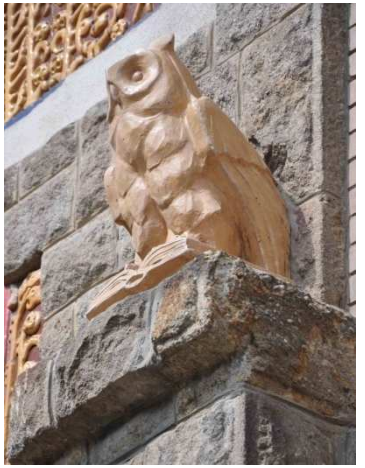
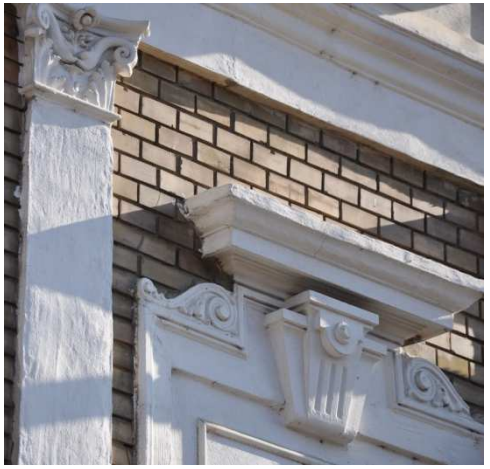

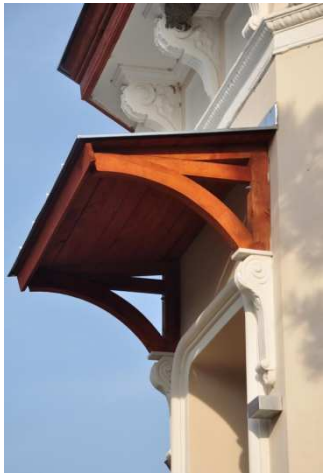

BÉLA
SÉTÁNY
Jegyzőkönyv
készült Nagymaroson, 1936. évi március hó 25. napján 4 órakor tartott rendkívüli üléséről.
Előadó intézkedést kér a képviselő-testülettől az, Insségmunkák során létesített Duna-parti sétány elnevezése iránt.
A képviselő-testület dr. Runyai Soldos Béla főispán úr érdemeinek iránti hálája, nagyrabecsülése és tisztelete jeléül, a főispán úr érdemeinek utóneveiről "Béla-sétány"-nak rendeli elnevezni a Fő tér és a Széchenyi-pihenő között kiépített Duna-partot és parkot.
Megerősítette Nagymaros Város Önkormányzata Képviselő-testülete 96/2010. (V.31.) számú határozatával.
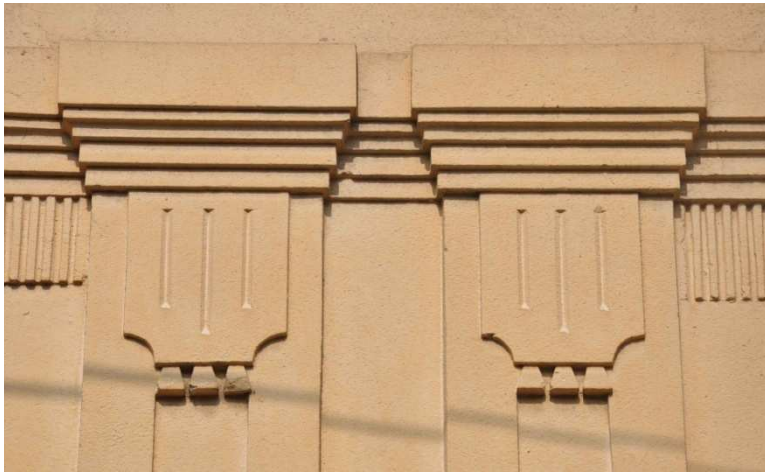

14

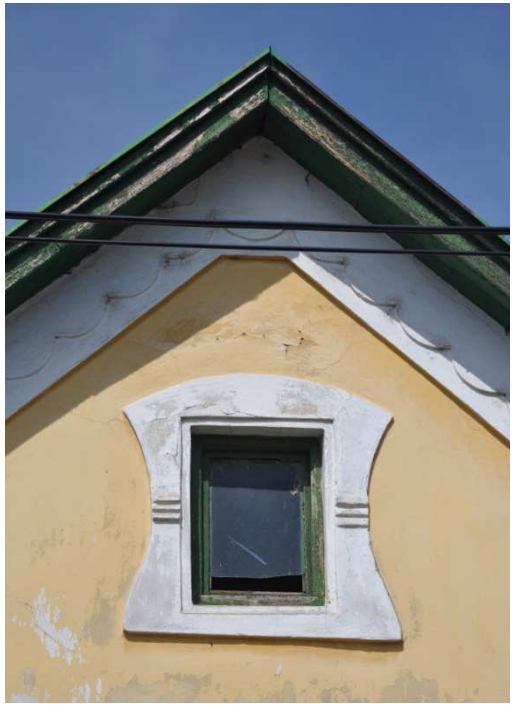

DUNAU

15

HOLTSÁG E.
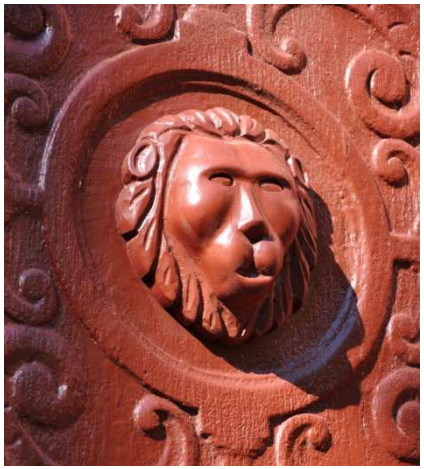

1894

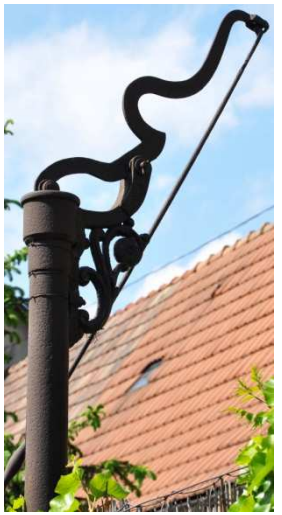

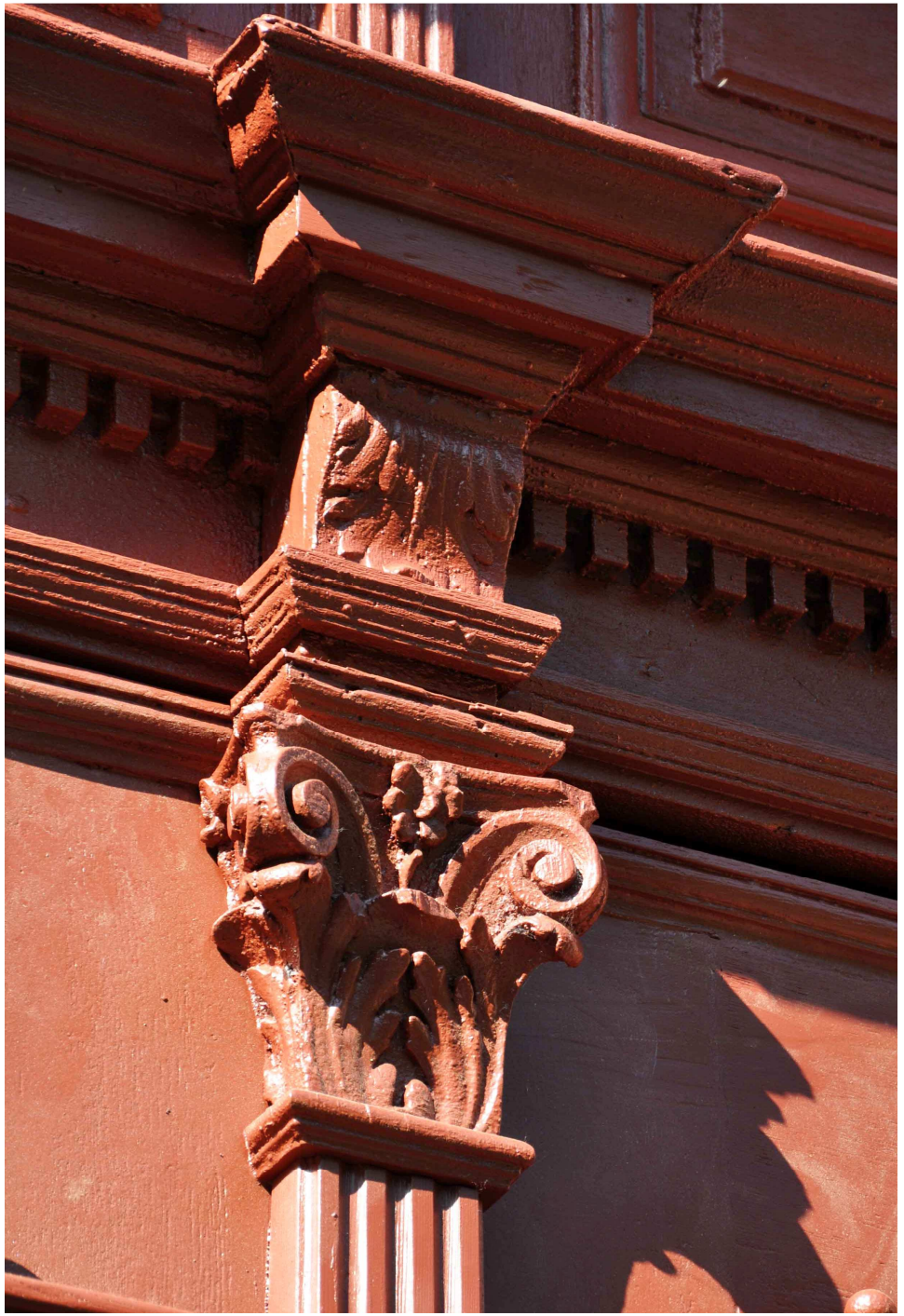

DUNA-PART MENTI
TERÜLETEK

TELEPÜLÉSKÖZPONTI
TERÜLETEK

HEGYOLDALI
TERÜLETEK

JAVASOLT CSERJÉK

Veresgyűrű som

Hamvas szeder

Galagonya

Tatárjuhar

Közönséges mogyoró

JAVASOLT FÁK

Közönséges nyír

Rezgő nyár

Fehér fűz

Berkenye

Kocsányos tölgy

Vénic-szil

Magyar kőris

Mezei juhar

Alkalmazzunk ártéri növényzetet!

Igyekezzünk honos növényfajokat alkalmazni!

Óvjuk meg a vízi élőhelyeket, társulásokat!

A Duna-part menti közösségi használatú terek, utcák legmeghatározóbb elemei a településnek. Ezek a területek Nagymaros legperifériikusabb és leglátogatottabb részei. Épp ezért az egyik legfontosabb szempont a rendezettség és megfelelő fenntartás. A megfelelő minőség nem csak esztétikailag fontos, hanem befolyásolják a településről alkotott képet is.
Tartsuk szem előtt azt, hogy a terület legnagyobb része árterület és törekedjünk az itt jellemző növények alkalmazására! Igyekezzünk honos növényfajokat ültetni!
Adventív fajok betelepítésének megakadályozása! Nagy károkat okozhatnak a természetes zöldfelületekben.

Fehér nyár

Fekete nyár

JAVASOLT CSERJÉK

Közönséges mogyoró

Galagonya

Málna

Egres

Csíkos kecskerágó

JAVASOLT FÁK

Őszibarack

Berkenye

Vadalma

Közönséges nyír

Mandula

Alkalmazzunk hagyományos gyümölcs és zöldségfajtákat!

Kerüljük az örökzöldek (thuja, ciprus, stb..) nagyarányú alkalmazását!

Ha van rá mód, ne alkalmazzunk özönnövényeket és invazív fajokat!

JAVASOLT TALAJTAKARÓK

Kis télizöld meténg

Borostyán

Törpemandula

Tatár lonc

Ligeti szőlő

A kert tervezése során mindig figyeljünk a helyi adottságokra. Fontosak a talajviszonyok, csapadékmennyiség, mikroklíma, fényviszonyok és a környezet egyéb meghatározó szempontjai. Mivel a Duna-part menti területek legnagyobb része árterület, ezért magas talajvízzel rendelkezik. Figyeljünk oda arra, hogy ezekhez a viszonyokhoz alkalmazkodó vízkedvelő vagy víztűrő növényeket ültessünk!
Szintén fontos szempont a kert tájba illesztése, valamint a természetes élővilág megőrzése. Ezért kerüljük az invazív és tájidegen fajok alkalmazását! A fajok kiválasztásánál gondoljunk a település tájtörténetére, a régi gyümölcsösökre, melyek virágaikkal és termésükkel gazdagították a táj szépségét.

JAVASOLT CSERJÉK

Jajrózsa

Közönséges kecskerágó

Sóskaborbolya

Közönséges mogyoró

Japánbirs

JAVASOLT FÁK

Japáncseresznye

Kínai díszkörte

Vadgesztenye

Korai juhar

Virágos kőris

Bugás csörgőfa

Pagodafa

Barkócaberkenye

Kerüljük az özönnövények alkalmazását!

Törekedjünk a telkeink előtti zöldfelületeket fenntartására!

Ne alkalmazzunk zöldsávban csak gyepet! (kitaposás, parkolás miatt)

A közterületeket díszítő zöldfelületi elemek lazítják a település szövetét, díszítik az épületeket és közösségi életnek adnak helyet. Az itt-ott előforduló szorosabb, szűkebb utcák nem mindig teszik lehetővé a legszélesebb igényeket kielégítő zöld infrastruktúrák létrehozását. Ahol azonban van rá mód, igyekezzünk megfelelő méretű járdák és zöldsávok kialakítására, ahol lehetőség van háromszintű zöldfelület kialakítására (gyep, cserje, fasor), ugyanakkor törekedjünk az átláthatóságra is.
A településközponti zöld infrastruktúra elemek jelenléte, valamint minősége kiemelkedő fontosságúak a településkép szempontjából, hiszen ezek a város legforgalmasabb területei. Épp ezért igen fontos a közterületek fenntartása, rendezettsége.

Mezei szil

Molyhos tölgy

JAVASOLT CSERJÉK

Vadrózsa

Kerti madárbirs

Tűztövis

Egybibés galagonya

Kányabangita

JAVASOLT FÁK

Mezei juhar

Közönséges dió

Madárcseresznye

Mandula

Sajmeggy

JAVASOLT TALAJTAKARÓK

Ligeti szőlő

Trombitafolyondár

Kínai lilaakác

Tatár lonc

Fehér varjúháj

Igyekezzünk minél többszintűbb zöldfelületet kialakítani!

Igyekezzünk változatos növényfajokat alkalmazni!

Ha van rá mód, ne alkalmazzunk özönnövényeket és invazív fajokat!

A településközponti magánkertek jelentős szerepet töltenek be a településképben. Ezek közül is a legjelentősebbek az előkertek, melyek nagyban befolyásolják az utcaképet.
A kert megtervezése során figyeljünk oda a helyi adottságokra, mikroklímára, fényviszonyokra és a környezet egyéb meghatározó elemeire. Igyekezzünk arra, hogy változatos növények jelenjenek meg kertünkben, melyek illeszkednek a településképbe.
Nagy figyelmet fordítsunk a kerítést díszítő növények alkalmazására!

JAVASOLT CSERJÉK

Cserszömörce

Egybibés galagonya

Veresgyűrű som

Kökény

Közönséges kecskerágó

JAVASOLT FÁK

Kislevelű hárs

Molyhos tölgy

Kocsánytalan tölgy

Vadgesztenye

Korai juhar

Magas kőris

Mezei szil

Mezei juhar

Kerüljük a tájidegen fajok alkalmazását!

Törekedjünk a telkeink előtti zöldfelületeket fenntartására!

Törekedjünk az árkok zöldítésére!

A hegyoldali beépítések közterületeinek és magánkertjeinek zöldfelületein nagy felelősség van a természet védelme szempontjából, hiszen szoros kapcsolatuk van a környező erdőterületekkel. Épp ezért igyekezzünk kerülni az agresszíven terjedő, valamint invazív fajokat.
A szűkös utcák nem teszik lehetővé a minden igényt kielégítő zöld infrastruktúra kialakítását. Azonban az árokpartok, meredek rézsűk gyepesítésén kívül előbbi esetén vízkedvelő, utóbbi esetén jó kapaszkodó cserjék ültetése is fontos szempont lehet.

Közönséges dió

Eperfa

JAVASOLT CSERJÉK

Európai mogyoró

Málna

Vadrózsa

Vörös ribiszke

Egybibés galagonya

JAVASOLT FÁK

Szelídgesztenye

Közönséges dió

Nemes körte

Mandula

Vadcseresznye

Igyekezzünk a minél nagyobb zöldfelületi arány

Kerüljük az örökzöldek túlzó megjelenését!

Kerüljük a természetes élőhelyek védelmében az özönnövények és invazív fajok alkalmazását!

JAVASOLT TALAJTAKARÓK

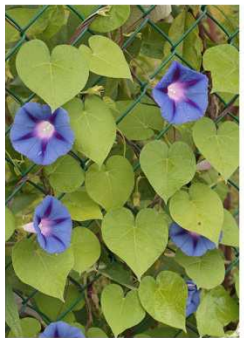
Kék hajnalka

Ligeti szőlő

Kis téli zöld meténg

Magyar lonc

Borostyán

A hegyoldali beépítések nagyobb arányban rendelkeznek zöldfelületekkel, valamint a természetes élőhelyekkel szorosabb kapcsolatban állnak. Épp ezért a növényzet minőségére, összetételére vonatkozóan felelősségük sokkal nagyobb.
Fontos, hogy szem előtt tartsuk, hogy a kertekben alkalmazott tájidegen, agresszíven terjedő fajok jelentős mértékű negatív hatásokkal van a megőrzendő értékes területekre.
A tájbaillesztés szempontjából is nagy hangsúlyt kapnak a területek, hiszen a hegyoldali beépítések kertjei a település központjából, a Duna-partról is láthatóak.

Vaskoslevelű bőrlevél

Pálmaliliom

Alpesi hanga

Bíbor kasvirág

Erdei szellőrózsa

Tulipán

Fehér nárcisz

Kerti szegfű

Menyecskeszem

Szépséges kúpvirág

Szártalan kankalin

Vérvörös tűzeső

Porcsinrózsa

Kárpáti sáfrány

Bugás lángvirág

Fátyolvirág

Tarkalevelű nőszirom

Kerti macskamenta

Ernyős verbéna

Gyömbérgyökér

Rozmaring

Orvosi zsálya

Bazsalikom

Szurokfű

Gyöngyike

Ligeti zsálya

Kárpáti varjúháj

Piros gólyaorr

Japán árnyiliom

Jácint

Közönséges levendula

Lágyszőrű palástfű

TELEPÜLÉSKÖZPONTI TERÜLETEK

DUNA-PART MENTI TERÜLETEK

HEGYOLDALI TERÜLETEK

TÖBBSZINTŰ NÖVÉNYBORÍTOTTSÁG
Törekedjünk a megfelelő növényhasználatra, megfelelő fenntartásra!

FASOROK KIALAKÍTÁSA
Azonos fajú, fajtájú, egyenes törzset nevelő várostűrő faegyedeket alkalmazzunk!

EXTENZÍV FENNTARTÁS
Törekedjünk a megfelelő helykiválasztásra és fajok alkalmazására!

ESŐKERTEK KIALAKÍTÁSA
= mélyedésben kialakított, rendszeresen esővízzel elárasztott növénykiültetés.
Elhelyezés gondos tervezéssel és megfelelő növényalkalmazás!

ESŐVÍZ GAZDÁLKODÁS
Magánkertekben igyekezzük hasznosítani az esővizet, megfelelő eszközökkel!

ZÖLDHOMLOKZATOK, ZÖLDTETŐK
Ügyeljünk a megfelelő szerkezet és növényzet felhasználására!

VÍZÁTERESZTŐ BURKOLATOK
Törekedjünk a helyi anyagok használatára, burkolat szerkezetének megfelelő kialakítására!

ÁRKOK ZÖLDÍTÉSE
Alkalmazzunk az adottsághoz megfelelő fűféléket és gondoskodjunk a rendszeres fenntartásról!

ZÖLD INFRASTRUKTÚRA

MI A ZÖLD INFRASTRUKTÚRA?
Természetes és félig természetes területek, valamint egyéb környezeti jellemzők stratégiailag megtervezett hálózata, amelyet úgy terveztek és irányítanak, hogy széleskörű ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtására legyen képes. Nemcsak zöldfelületek és vízfelületek összessége, hanem megtervezett hálózata, melyek a környezeti erőforrások előnyeit biztosítja a helyi közösségek számára.

MIÉRT FONTOS A FEJLESZTÉSE?
Mindamellett, hogy csodálatos látványt nyújtanak, ezen kívül élhetőbbé és fenntarthatóbbá teszik a települést, a klíma negatív hatásait csökkentik (árvizek enyhítése, hősziget hatás csökkentése) és rekreációnak (egészség, jó közérzet, szabadtéri pihenés, játékok) is helyet adnak.

ZÖLD INFRASTRUKTÚRA JELENTŐSÉGE
ÖKOLOGIAI SZEREP:
Összeköttetést biztosít a fajok között így fenntartva a természetes populációk életben maradását. Növények levélfelületén nagyobb mennyiségű port és CO_2 kötődik meg, ezáltal tisztítja a levegőt. Talajok megtisztításában is fontos szerepük van, hiszen számos faj képes felvenni a méreganyagok elemeit, valamint növelik a talaj vízháztartását.

KLIMATIKUS SZEREP:
Csökkentik a hősziget hatást, akár 4-5 °C-os enyhülés a burkolt felületekhez képest. Mikroklimatikus hatásuk nagyon fontos. Párologtatásuk révén növelik a levegő páratartalmát, ezáltal csökken a hőmérséklet környezetükben.

ESZTÉTIKAI SZEREP:
Növelik az utcakép értékét. Kiemelik a karakterisztikus jegyeket, arculatot és egyediséget adnak.

TELEPÜLÉSSZERKEZETI SZEREP:
Jelzik egy-egy terület településszerkezetben elfoglalt helyét. Betölthet még tértagoló, térelválasztó és összekötő szerepet. Lehetnek védelmi funkciójú területek (véderdő, védőfásítás). Vezetik a pillantást, vizuális összeköttetést biztosítanak.

GAZDASÁGI SZEREP:
Zöldfelületeknek legtöbbször gazdaságélénkítő hatásuk van. Nő a környező lakó és kereskedelmi-vendéglátó épületek ingatlanértéke. Közvetett hatásuk a tisztább levegő által akár az egészségesebb lét is, melynek következtében kevesebb költségek jelentkezhetnek az egészségügyi intézményekben.

TÁRSADALMI SZEREP:
Fontos szerepet töltenek be a rekreációban, számos aktív és passzív pihenésnek adnak helyet. Találkozási pontok, a közösségi élet színterei. Betölthetnek kulturális és oktatási funkciót. Valamint szakrális jellegű tevékenységeknek is helyet adhatnak.

MAI PÉLDÁK

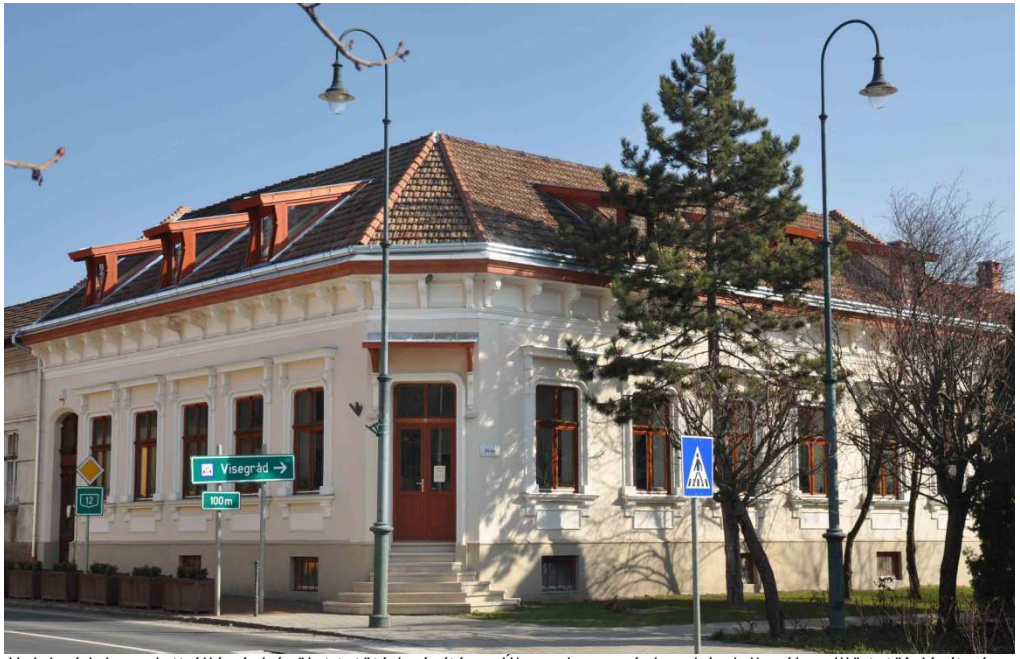

Helyi védelem alatt álló régi épület tetőtérbeépítése. Új, modern, mégis a ház jellegéhez illő tetőfelépítmények. Könnyed, átlátható jellegénél fogva a nyugodt tetőfelület továbbra is érvényesül

Helyi védelem alatt álló épület átalakítása és helyreállítása. Az egykor lehetett udvari tornác visszaidézése mai építészeti eszközökkel. Kortalan, illeszkedő kerítéssel és melléképülettel.

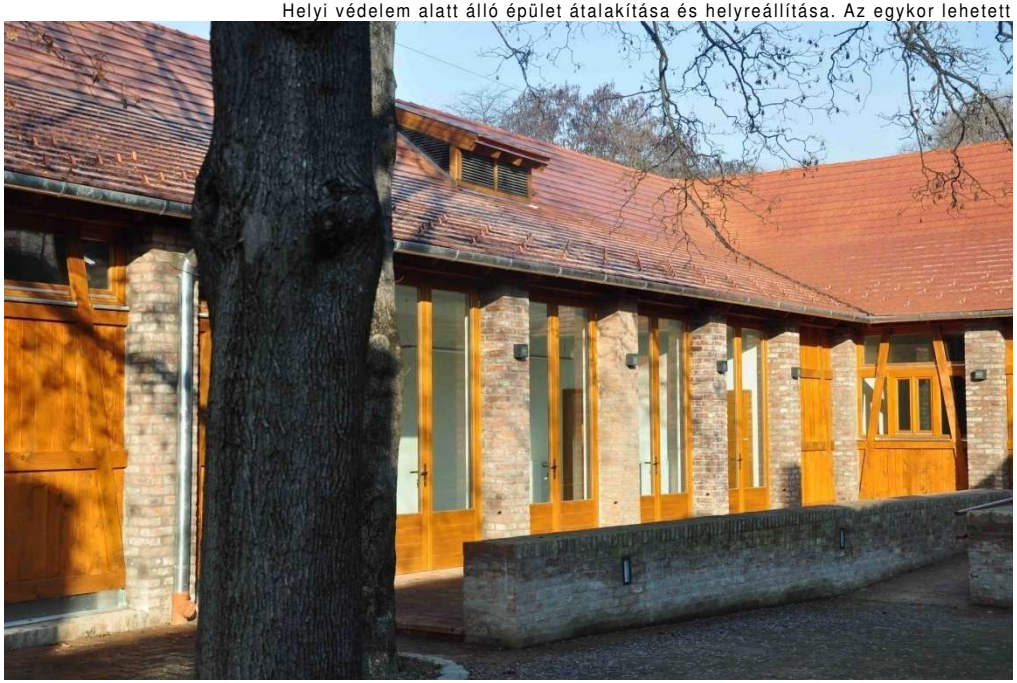

Helyi védelem alatt álló épület kiegészítése új fedett-terasszal

Régi épület kiegészítése új verandával, mai osztásrenddel, de hagyománytisztelő módon

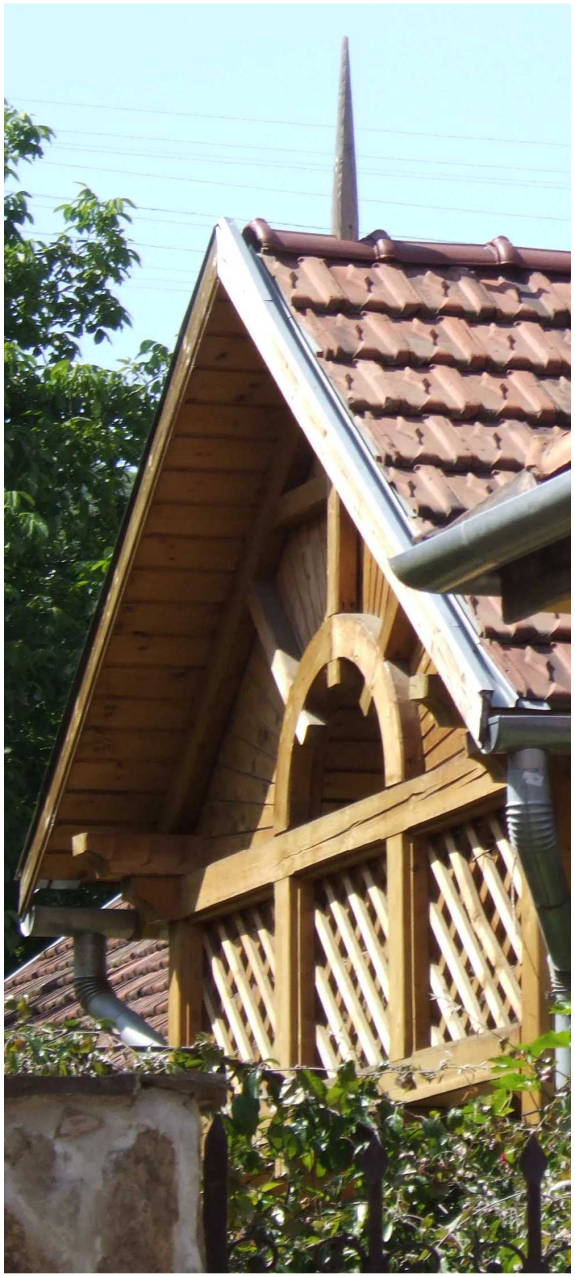

Újkori lakóépület bővítése fedett terasszal, a régi, díszes fa verandák stílusában.

Egyszerű tömegű, jó arányú lakóépület, melynek nyílásrendje és az ablakok nagysága, osztása igazodik a környezetében lévő régi épületekhez.

Helyi védelem alatt álló épület hangulatos felújítása, ötletes és egyedi részletekkel, üzlettáblával és cégérrel.

Helyi védelem alatt álló épület
felújítása és bővítés, valamint
új kerítés és kapuk építése
példamutató gondossággal

Régi épület bővítése modern,
de a hagyományost idéző verandával,
valamint igényes
kapuépítmény építése

Új lakóház kertvárosi beépítésben,
hagyományos tömeggel és
természetes építőanyagokal.

Présház átépítése lakóházzá,
egyedi részletekkel, múltidéző
kialakítással

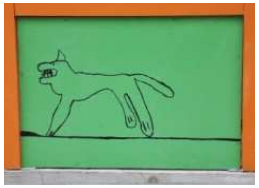

Helyi védelem alatt álló óvoda korhű helyreállítása és a terepadottságokhoz igazodó bővítése egy új szárnnyal.

Régi épület felújítása, részbeni átépítése és tetőtérbeépítése, modern eszközökkel, természetes anyagokkal

Közösségi pavilonépítmény könnyed kialakítással, átgondolt szép részletekkel

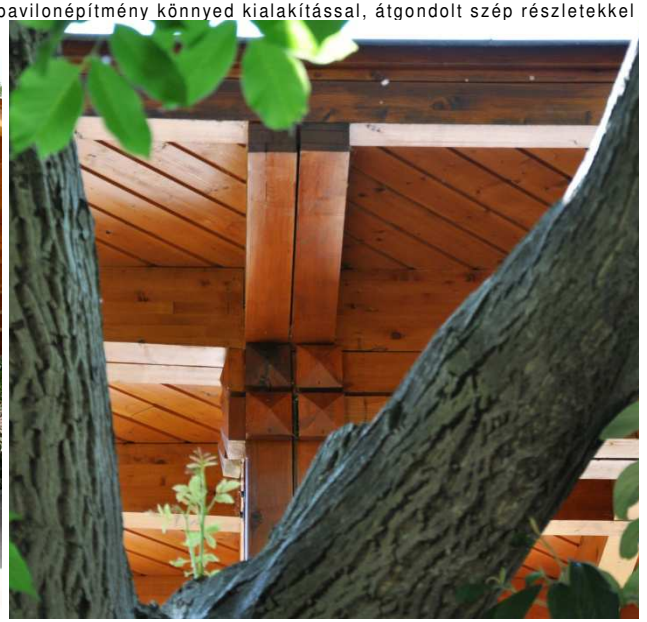

UTCÁK, TEREK

A közterületek minősége, gondossága nagyban meghatározza egy település arculatát. Ezért különös figyelmet kell fordítani ezek megfelelő szintű felújítására és folyamatos karbantartására. A város központjában és a történelmi településrészeken lehetőség szerint természetes anyagú térburkolatokat alkalmazzunk, illeszkedve ezzel a műemlékek és helyi védett épületek hangulatához. Nagymaroson hagyománya van a téglaburkolatnak. Az egykori téglagyár túlégetett és ez által fagyállóvá vált tégláiból épültek a marosi járdák, amelyek 1-2 helyen még most is fellelhetőek. A központ utcái és terei kiemelt jelentőségűek, mivel itt kerülnek megrendezésre a városi ünnepségek, rendezvények, itt találhatóak a közintézmények, ide érkeznek a vasúton és hajón a városba jövők. Ezért ezek burkolatai, az előbb említett téglán kívül, nagyrészt kőből épültek, bazalt és gránit kis- és nagykocka kövekből. Fontos szempont e burkolatoknál az esztétikum mellett a karbantarthatóság és a könnyen javíthatóság, hisz a közműveink ezek alatt futnak, amelyekhez időnként hozzá kell férni. Erre a célra a kiselemes burkolatok (mint amilyen a kockakő is) tökéletesen alkalmas. Mivel a központban a nagyobb forgalom és a rendezvények szervezhetősége miatt viszonylag nagy felületek burkoltak, ezért további fontos szempontja e burkolásoknak, hogy a vizet áteresszék. A zúzalékba rakott kő- és téglaburkolatok ennek is megfelelnek.

A közterületeinken lehetőség szerint, a föld alatt vezessük az elektromos vezetékeket, a lámpatartó oszlopok (kandeláberek) pedig egységes, szép képet adjanak az egyes utcákban, tereken.

Az utcabútorok (padok, szemetesek, információs táblák, stb.) egységes, az adott településrész arculatához igazodó kialakításúak legyenek. Ne féljünk a típus szerkezetek egyedi, csak nagymarosra jellemző elemekre való kiváltásától, mert tovább gazdagíthatjuk ezzel városunkat.

MAROS-B

JÁTSZÓTEREK

A közterületeken fontos találkozási pontok a játszóterek. Ezek szerves részei utcáinknak, tereinknek. Nagymaroson nagyrészt a dunaparti sétányokon helyezkednek el, így megjelenésük, környezethez illeszkedésük is kiemelt jelentőségű. Ezeknél se féljünk az egyeditől, részesítsük előnyben az adott helyre tervezett ötletes megoldásokat a katalógusból kiválasztott típus elemekkel szemben.

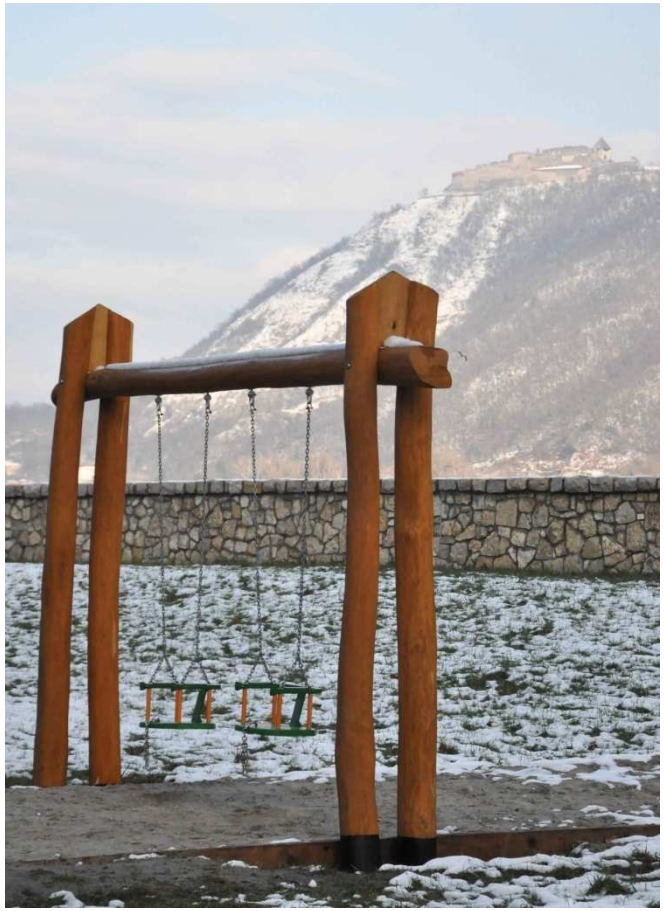

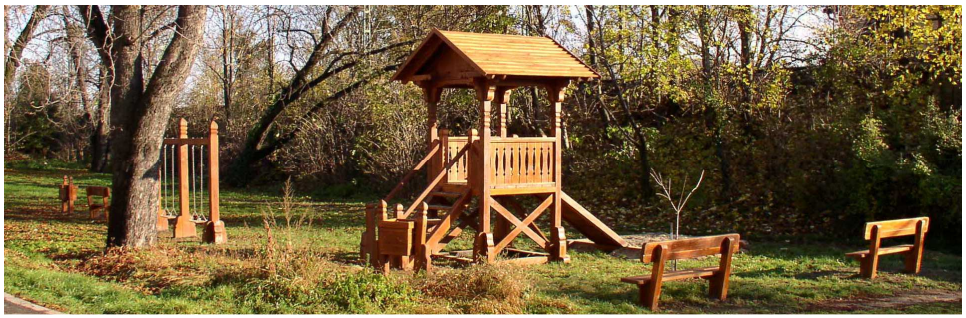

ÜZLET- ÉS INFORMÁCIÓS TÁBLÁK, CÉGÉREK

A település arculatához szervesen hozzátartozik a különféle táblák, hirdetések, közterületi feliratok minősége, jellege. Ezek jó és egyben ötletes kiválasztása vagy megtervezése elsősorban nem anyagi, hanem odafigyelés kérdése. Nagymaroson kialakult/kialakulóban van egy üzlettábla „típus”. A múlt század elején divatos festett fatáblák jellegében készülnek az új, egyedi, ötletes és hangulatos táblák, melyek jól illenek mind az ódon épületek, mind a mai kor építészetéhez is.

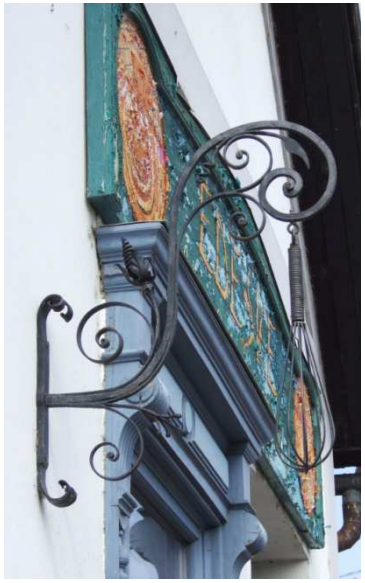

A városban még itt-ott felellhetőek, az elsősorban sarokházak sarkaira tett, múlt század eleji öntöttvas lámpatartók. Hasonlóak voltak cégértató konzolokként is.
A üzletek, szolgáltatások, vállalkozások cégéreinél kerüljük a harsány színekben pompázó világítós típusú műanyag dobozokat. A falakhoz egyedi kovácsoltvas vagy egy szépen kidolgozott hajlított-hegesztett acél konzolra felhelyezett ötletes cégér, amely a konzollal azonos anyagú sokkal jobban illik a város miliőjéhez. Ezeket is meg lehet világítani, külső, erre a célra szolgáló lámpákkal.

Készült Nagymaros Város Önkormányzata megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

Polgármester: Petrovics László
Főépítész: Varga Csaba
www.nagymaros.hu

Szerzők:
Murányi Zoltán, Tahi-Tóth Orsolya, Varga Csaba

Fotó:
CIVERTAN (légifotók), Dudás József, Murányi Zoltán, Széles Marcell (drónfotók) Tahi-Tóth Orsolya, Varga Csaba

A bemutatott épületpéldák ismert tervezői:
Erhardt Gábor, Félegyházi András, Hegedűs Péter, Jánosi János, Philipp Frigyes, Robogány Andrea, Varga Csaba

Források:
„Garami Mária: Nagymaros műemlék temploma” című műve, http://www.uniprot.org/, http://naturewatch.org.nz, https://commons.wikimedia.org, https://www.coldstreamfarm.net, https://pxhere.com, http://kerteszet.unas.hu, https://www.henriettes-herb.com, http://sharkenterprises.biz, http://uhu.es, http://www.naturespot.org.uk, https://www.flickr.com, https://www.ohio.edu, http://www.pfaf.org, http://gardeningwithjohnsteedman.blogspot.hu, https://plants.ces.ncsu.edu, https://www.coldstreamfarm.net, https://calphotos.berkeley.edu, https://www.dobbies.com, https://auntiedogmasgardenspot.wordpress.com, https://www.wholesalenurseryco.com, https://www.minnesotawildflowers.info, https://hu.wikipedia.org, https://www.chewvalleytrees.co.uk, http://leafland.co.nz, https://plantsam.com, http://www.sakitaflowerseeds.com, https://www.ashridgetrees.co.uk, http://www.nhmus.hu, https://inpn.mnhn.fr, https://namethatplant.wordpress.com, http://enfo.agt.bme.hu, https://www.brc.ac.uk, https://www.rosaceae.org, https://calphotos.berkeley.edu, http://bonnier.flora-electronica.com, http://www.gardenersworld.com, http://plants.jaredsgarden.com, http://ladnydom.pl, https://gobotany.newenglandwild.org, http://blogs.ubc.ca, http://www.luontoportti.com, http://www.treesbypost.co.uk, https://www.ebay.co.uk, http://www.terra.hu, https://www.wyevalegardencentres.co.uk, http://groweatgather.co.uk/sloes-or-blackthorn-prunus-spinosa/, https://www.waimeanurseries.co.nz, https://species.wikimedia.org, https://www.crocus.co.uk, https://www.btn.ca, https://www.shutterstock.com, https://www.degroot-inc.com, https://plants.ces.ncsu.edu/, http://plants.newgarden.com, http://www.theenglishgarden.co.uk, http://www.benary.com, http://www.finegardening.com, https://www.cumbriawildflowers.co.uk, http://yes-to-garden.com, http://diggingdog.com, http://www.botanikaland.hu, https://floridata.com, https://www.mein-schoener-garten.de, https://www.gardenia.net, https://www.ballyrobertgardens.com, https://www.mydirtygardener.com, https://www.fitoland.hu, http://www.floralencounters.com, https://www.rhs.org.uk, http://www.7wells.co.uk, https://www.monticelloshop.org, http://femina.hu, http://docplayer.hu, http://www.bluebellnursery.com, https://www.intechopen.com, http://www.statecollegepa.us

A kiadványra a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

Nagymaros - 2017
Nagymaros Város Önkormányzata

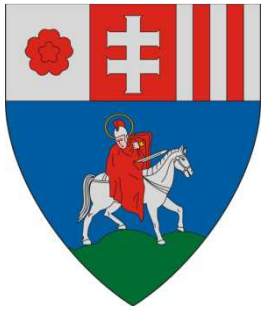

NAGYMAROS

2017